

samfunn for alle

Norsk Forbund for Utviklingshemmede → nr 3 | 2007

nfu

Når mor møter veggen s. 8

Heia Tromsø! s. 11

Bjarte-Elvis på SOR-konferansen s. 14

Myter avlivet om atferdsanalyse s. 24

Vergemålsloven

NFU har etterlyst forslaget til ny vergemålslov i flere møter med Justisdepartementet. På et møte mellom NFU og departementet nylig kunne vi konstatere at loven ennå er i "det blå". Begrunnelsen for denne sendrektheten er blant annet at det er mange problemstillinger som det må tas stilling til.

Jeg er forundret. Det nedsettes en lovkomité med flere av de fremste jurister på området og en ellers bred representasjon – og så er det fortsatt mange problemstillinger? Er det slik at denne loven, som skal beskytte de svakeste i samfunnet, ikke er viktig nok? NFU vil ta saken opp med stortingspolitikere i Justiskomiteen og be om at loven etterlyses.

VIBEKE SEIM-HAUGEN
GENERALSEKRETÆR

Standardregler

Tre norske fylker og kommuner skal i regi av Nasjonalt dokumentasjonscenter prøve ut den svenske modellen Agenda 22 for hvordan FNs standardregler skal bli retningsgivende for kommunale handlingsplaner.

Standardreglene består av anbefalinger som skal gjøre samfunnsområdene tilgjengelige for alle. De ble vedtatt av FNs Generalforsamling i 1993. Som pilotmålgruppe har Dokumentasjonscenteret i første omgang valgt ut Hordaland fylke med Stord kommune, Nord-Trøndelag fylke med Verdal kommune og Hedmark fylke med Hamar kommune. Les mer på www.dok.no

Legg Høstkonferansen til Molde!

Nordvestlandets mest spektakulære Kultur- og Konferansehotel

- Kurs/konferanse for inntil 800 personer i plenum
- Tilsammen 169 rom
- Mange spennende aktivitetsmuligheter

RICA Seilet Hotel

Gådevn. 2 • 6412 Molde
Tlf: 71 11 40 00 • Fax: 71 11 40 01
E-post: rica.seilet.hotel@rica.no

www.ica.no

samfunn for alle

Medlemsblad for
Norsk Forbund
for Utviklingshemmede

Seks utgivelser per år.
Årsabonnement: 400,- kroner

ISSN: 0803-5105

Ansvarlig redaktør:
Helene Holand
helene@nfunorge.org

Journalist:
Bitten Munthe-Kaas
bittenmk@yahoo.com
Telefon: 928 36 809

Tilrettelegger lettlest stoff:
Kari Bue
kari@nfunorge

Adresse:
Samfunn for Alle, NFU
Postboks 8953 Youngstorget
0028 Oslo
Sentralbord: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60
E-post: post@nfunorge.org

Annonseakkvisitør: AMN A/S
Postboks 24, 3340 Åmot
Telefon: 32 78 17 50

Forsidefoto:
Bitten Munthe-Kaas

Layout: Hvarings as : Anne Berit
Trykk: Allservice as

Utgivelse 4 - 2007
kommer 12. september
Frist for saker er 30. juli
Annonsefrist 10. august

Innhold

- 4 Må betale for å jobbe?
- 5 Forbundslederen har ordet
- 6 Nytt liv med BPA
- 8 Da mor møtte veggen
- 10 Fra fritt fall - til land i sikte?
- 11 Heia Tromsø!
- 14 SOR-konferansen
- 20 Møt John-Harald Wangen
- 24 Myter avlivet av atferdsanalyse
- 25 Får frastjålne penger tilbake
- 28 Hennings frihet
- 30 Spesialrådgiveren
- 31 Mi vesle storesyster
- 34 Tvang ved helsehjelp
- 35 Seier med bismak
- 36 Annonser
- 44 NFU-butikken
- 48 Kom mai, du skjønnne ..!

Populus

Ruth Bager fra NFU Vest-Agder ble valgt inn som styremedlem i Populus på studieforbundets årsmøte nylig. Og for de som ikke vet det: NFU er medlem av Populus, som er en landsomfattende sammenslutning som skal ivareta medlemsorganisasjonenes interesser på opplæringsfeltet. Interesserte kan lese årsmøtedokumentene og finne mye viktig informasjon om voksenopplæring som kvalifiserer til tilskudd fra studieforbundet på www.nfunorge.org

Frambu

Frambu har nylig kommet ut med to nye informasjonshefter om diagnoser som blant annet innebærer varierende grad av lærevansker. Det ene handler om Retts syndrom – det andre om Williams' syndrom. Begge hefter kan fås ved henvendelse til telefon 64 85 60 00 eller via e-postadressen info@frambu.no Mer informasjon om disse to sjeldne diagnosene er for øvrig lagt ut på www.frambu.no

Trygdeoppgjøret

Grunnbeløpet er økt med 3 920 kroner fra 1. mai i år. Det betyr en økning på 6,23 prosent. NFU har gjennom SAFO deltatt i forhandlingene om regulering av grunnbeløpet. SAFO er part i drøftingene i trygdeoppgjøret.

Må betale for å jobbe?

Rådmannen i Saltdal kommune i Nordland, Anna Welde, foreslo nylig at de svakeste brukerne med minst arbeidsevne på arbeidssenteret Knaggen skal betale en egenandel på inntil 6000 kroner pr. år for å jobbe!

Heldigvis gikk politikerne i mot rådmannens forslag, som på siste møte i Levekårsutvalget ble bedt om å fremme en ny sak om arbeidssenterets fremtid. - Et skammelig forslag, sa en rystet Hermann Meisler (AP), som samtidig minnet om at mennesker med utviklingshemning bidrar med førtifemti millioner kroner årlig til vertskommunen Saltdal i form av statlige bidrag.

Rådmannen påpekte på sin side at det ikke var snakk om at de svakeste brukerne skulle betale for å jobbe. - De

Leder av NFU Nordland fylkeslag, Johnny Andersen.

lavest fungerende er ikke på jobb, men har et aktivitetstilbud på Knaggen som kan gi dem en meningsfull hverdag. Dette kan sammenliknes med arbeidssstua på sykehjemmet, mente Anna Welde.

Leder av NFU Nordland, Johnny Andersen, er svært glad for at politikerne

i Saltdal avviste rådmannens forslag. Han følger nå spent med på den videre behandlingen av saken.

Ulovlig?

NFUs forbundsleder, Helene Holand, sier i en kommentar til Samfunn for alle at det også er et spørsmål om kommunen i det hele tatt har lov til å kreve denne type egenandeler. - Departementet har laget retningslinjer for egenbetaling for helse- og sosialtjenester. Når det gjelder de med lavest inntekt (under 2G), er det satt et tak på egenbetalingen. Betaler de som har tilbud på Knaggen allerede egenandel for helse- og sosialtjenester, har kommunen ikke anledning til å kreve en slik tilleggsbetaling. Er det fattet vedtak om tilbud på Knaggen som et avlastningstiltak, skal det fritas for egenbetaling, presiserer Helene Holand.

NFU-kritikk av KS

- Kommunenes Sentralforbund tar ikke utviklingshemmede på alvor. KS må snarest sørge for at kommunene skaffer seg nødvendig kompetanse på kapittel 4a om bruk av makt og tvang i lov om sosiale tjenester.

NFUs forbundsleder, Helene Holand, ble sjokkert da KS' regionleder i Nordland, Tom Pettersen, nylig ga uttrykk for at han ikke tror at dagens situasjon gir grunn til bekymring. I et intervju med NRK distriktsnyheter minnet Holand samtidig både om helsedirektøren, som ved flere anledninger har ropt varsko og gitt kommunene refs, og Helsetilsynets undersøkelser både i 2005 og 2006, som avdekket urovekkende mange avvik i kommunenes forvaltning av kapittel 4a. - KS tar ikke rettsikkerheten til mennesker med utviklingshemning på alvor, og burde

ha tatt opp dette omfattende problemet med sine medlemmer, presiserte Helene Holand.

Regionleder Tom Pettersen i KS Nordland ga på sin side uttrykk for at medlemmene i KS gjør de det kan. - Vi er selvfølgelig ikke fornøyd med resultatet når det påvises at tilbudet ikke er godt nok. Men det finnes forhold som vi ikke har kontroll over som er med på å regulere dette. Vi gjør vårt beste for å rette det opp. Nå håper vi at situasjonen blir bedre i fremtiden.

NFU krever et møte med Kommunenes Sentralforbund og Helsedepartementet om denne saken. - Vi forventer at det nå blir laget en plan for hvordan vi kan unngå denne typen overgrep i fremtiden, sa Helene Holand.

Like muligheter!

30. mars 2007 signerte Norge sammen med andre nasjoner FNs konvensjon for like muligheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Vil denne nye FN konvensjonen får betydning for mennesker med utviklingshemning i Norge?

Tidligere konvensjoner i FN har fått betydning for lovgivingen i Norge. Når denne nye konvensjonen skal implementeres betyr det at viktige lover må på plass. Ikke alle artiklene i den nye konvensjonen betyr endringer for Norge, men jeg vil spesielt trekke fram artikkel 5, som omhandler likeverdighet og ikke diskriminering og artikkel 12 som omhandler rettslig handleevne.

De Nordiske land har felles utfordringer i implementeringsfasen og bør derfor samarbeide. Det planlegges en nordisk konferanse i Oslo 25. oktober. Arbeidet med lover som forbyr diskriminering p. g. a. funksjonshemning vil stå sentralt på konferansen. I Sverige er det fremmet et lovforslag, i Danmark er det satt ned en komité som skal fremme et forslag og i Norge

venter vi på lovforslaget som skal komme i slutten av 2007. Vi håper at FN konvensjonen kan få fortgang i dette arbeidet her i landet. Det er på tide at det blir forbudt å diskriminere på grunnlag av en funksjonshemning.

Inclusion Europe avholdt årsmøte i mai. I tilknytning til årsmøtet arrangeres det alltid en konferanse. I år var FN-konvensjonen og spesielt artikkel 12 'legal capacity' oversatt til norsk som rettslig handleevne, tema for konferansen. Dette er en artikkel som er spesielt viktig for mennesker med utviklingshemning. I mange land, også europeiske, blir barn med utviklingshemning ikke registrert og får ikke personnummer på linje med andre innbyggere. I mange land blir mennesker med utviklingshemning automatisk umyndiggjort. Vergemål og ulike former for støtte slik at man kan være med å ta viktige avgjørelser i sitt eget liv var tema på konferansen. I det man får oppnevnt en verge, mister man råderetten over eget liv helt eller delvis. Noen land har derfor innført ordninger med støttet vergemål eller

samvergemål som var forslaget i den norske utredningen. Her er hensikten at den enkelte skal beholde sin rettslige handleevne og få hjelp og støtte til å ivareta den. Tyskland, Østerrike og Canada presenterte eksempler på hvordan dette kan gjøres i praksis.

En av foredragsholderne på konferansen sammenlignet supported 'desion-making' eller samvergemål, med å sykle med tandemsykkel. Hovedpersonen sitter foran og har styringa, mens ledsager eller støttepersonen sitter bak og er med og trækker. NFU har ved flere anledninger etterlyst den nye vergemålsloven. Det er nå tre år siden utvalget la fram sitt forslag, og fortsatt foreligger ikke lovforslaget. Skal FN konvensjonen implementeres i norsk lovverk, må en ny vergemålslov komme på plass.

NFU var aktivt med som lobbyist under avslutningen av arbeidet med konvensjonen i New York. Vi vil også være en bidragsyter når konvensjonen skal implementeres her hjemme.

Advokat Petter Kramås

ADVOKATFIRMAET HESTENES OG DRAMER & CO

Vi har bred erfaring i saker som gjelder utviklingshemmede:
Sosial- og helsetjenester, trygd, spesialundervisning, erstatning, arbeidsrett, arv og testament mv.

Besøk oss på våre nettsider - www.hestenesdramer.no

Her finner du også nyttig informasjon, artikler og lenker.

Ta gjerne kontakt for en uforpliktende samtale – eller send oss et brev eller en mail!
Ingen kostnader for vi har avtalt oppdrag. Vi kan søke om fri retts hjelp for deg.

HOVEDKONTOR: Møllergaten 4, 0179 Oslo, telefon 24 14 53 50
FILIAL I SON / AKERSHUS: Storgaten 54, 1555 Son, telefon 64 95 04 13
petter.kramaas@hestenesdramer.no

Nytt liv med BPA

Enkelte personer med utviklingshemning får det timeantallet med brukerstyrt personlig assistanse (BPA) som de har søkt om. Det gjelder for eksempel Andreas Nylund i Tranøy kommune i Troms. Han har fått en ny, trygg og forutsigbar hverdag med sine to assistenter i "oljeturnus" hjemme, med til sammen 80 timer pr. uke.

Det har likevel ikke vært noen enkel prosess for foreldrene Solveig og Otto Nylund å få gehør for sønnens behov for BPA. Først måtte de gjennom en hard kamp mot kommuneadministrasjonen som ville tvangsflytte Andreas fra huset de hadde bygget til ham. Kommunen ville gi ham tjenester i en omsorgsbolig et annet sted i kommunen, og avslo hans søknad om BPA. Senere omgjorde helse- og sosialstyret dette vedtaket til 28-åringens fordel.

Ordnungen trådte i kraft 1. februar i år. To engasjerte, voksne, hjertevarme kvinner med lang erfaring som henholdsvis døvblindetolk og hjelpepleier er ansatt. Fra de kom inn av døra i det hyggelige huset hans for i skrivende stund to måneder siden, har 28-åringen hatt fin språklig og personlig utvikling.

Foreldrene måtte minne saksbehandlerne på hvor vanlig det er i Troms at ungdom bygger hus på foreldres eiendom og at det også måtte gjelde Andreas, og at nettopp nærheten til familien gjør noe vesentlig med hans livskvalitet. Så lenge han mottok kommunale tjenester var det så å si aldri en ansatt som tok ham med på besøk til slekt og venner eller la til rette for at han kunne ta i mot gjester hjemme. Nå derimot, trener assistentene Andreas opp til å være sammen med andre.

Det har i sin tur ført til at han på nytt har fått et forhold til onkler, tanter og søskenbarn som han så å si ikke hadde kontakt med på flere år etter at han flyttet hjemmefra.

28-åringen tar dessuten selv initiativ til en rekke aktiviteter nå – i motsetning til før da hverdagen hjemme ofte

Selv om Andreas er glad i begge assistentene sine, er det helt klart at han har et spesielt øye til Ninni, som har hunden sin med på jobb. Den vakre, rolige, tillitsfulle blandingstispen er blitt en kjær venn av Andreas og viser tydelig hengivenhet overfor sin nye "herre". Fra å bruke det meste av fritiden i godstolen med fjernkontrollen, står fjernsynet hjemme hos Andreas atskillig mindre på nå. Fritiden blir brukt til andre og mer meningsfylte aktiviteter. Assistentene blir med Andreas på turer, på besøk, på bygdelagsfester og andre aktiviteter.

Mamma Solveig Nylund, tidligere leder av NFU Troms fylkeslag, sier det slik: - I løpet av de to månedene Ninni og Ann-Grethe har jobbet hos Andreas, har han vært med på mange aktiviteter som han selv ønsker, og tar initiativ til. Men, han har også takket nei til å videreføre aktiviteter som han tidligere deltok i. Tidligere var huset hans det jeg vil kalle en bolig. Med brukerstyrt personlig assistanse har han endelig fått sitt eget hjem.

Nå drømmer alle som har med Andreas å gjøre om at "den nye mannen i hans liv" skal dukke opp. Det skal ansettes nok en assistent – og fortrinnsvis en mann som kan bidra til at 28-åringen kan bruke enda mer tid på ulike friluftaktiviteter som han setter så stor pris på. Med en ansatt ekstra blir den lille staben dessuten mindre sårbar når det skjer noe uforutsett som ved sykdom, i forbindelse med ferieavvikling osv.

Kommunikasjonen

En av de viktigste grunnene til at BPA fungerer så fantastisk for Andreas, er at han i tillegg til å bruke talespråk kan kommunisere med sine to assistenter på tegnspråk. Det betyr at han nå får svar på tiltale, kan formidle egne ønsker, spørre om ting, gitt uttrykk for meninger om hva han vil spise, ha på seg

"- Det å samhandle med de to assistentene er fantastisk!" Solveig Nylund (mor)

Mistet ferdigheter

For Andreas var i ferd med å miste mange ferdigheter med de tidvis uforutsigbare kommunale tjenestene som han måtte ta til takke med fra han flyttet hjemmefra for åtte år siden. Foreldrene måtte bruke tid og krefter på å tilbakevise administrasjonens argument mot at han skulle bygge eget hus et steinkast unna barndomshjemmet. Kommunen mente at han med nære pårørende så lett tilgjengelig ikke ville utvikle god nok selvstendighet.

fungerte på tjenesteytternes premisser med ham selv som passiv mottaker. I dag deltar han i planlegging, innkjøp og matlaging og liker å ha det pent og ryddig rundt seg. Rengjøringen går uten protester. Det å slippe å måtte forholde seg til mange ulike hjelpere i eget hjem har gjort ham mye mer trygg og rolig. Selv om han fortsatt må bruke tid på å venne seg til ukjente mennesker, takler han det gradvis bedre, fordi han til enhver tid er omgitt av mennesker han kjenner og føler seg trygg på.

Andreas Nylund sammen med de to assistentene Ann-Grethe S. Finnjod og Ninni Nylund med 28-åringens gode firbente venn, Tarcha. (Foto: Bitten Munthe-Kaas)

osv. Han blir med andre ord tatt på alvor på en helt annen måte enn av sine tidligere kommunale tjenesteytere som slett ikke alltid forstod hva det var han forsøkte å formidle gjennom tegnspråk og et begrenset ordforråd.

Solveig Nylund sier at mangelfullt verbalspråk tidligere ofte ble en hindring og frustrasjon for Andreas, som periodvis førte til sterk utagering. Denne utviklingen forsterket seg i utrygge perioder, for eksempel ved sykefravær og uforutsigbar turnus. Nå prater han i ett kjøp – og av og til så mye at det nesten er ”for mye” av det gode!

ULOBA

Solveig Nylund er selv arbeidsleder og har lært opp de to assistentene, etter selv å ha vært på kurs for arbeidsledere i ULOBA. Nylund kan ikke få fullrost sitt samarbeid med andelslaget – som tar seg av både det administrative og

rent økonomiske ved BPA-ordningen – og gjør at foreldrene slipper å forholde seg til Tranøy kommune lenger. De ansatte i ULOBA har den kompetansen Solveig Nylund lenge har etterlyst i Tranøy kommune. Etter at helse- og sosialstyret, fem år etter første søknad, innvilget BPA til Andreas, har familien ikke hørt et ord fra kommunen. Ingen der i gården har en gang spurt om hvordan ordningen fungerer. Nylund håper imidlertid at holdningen der er mer positiv nå – ettersom kommunen nylig mottok et ukjent beløp BPA-midler fra Ressurssenter for omsorgstjenester som koordinerer BPA-tjenesten på landsbasis.

Langturnus

Flere lokalpolitikere har derimot vist interesse – ikke minst for hvordan ”langturnusen” fungerer. For Andreas betyr den at assistentene er på jobb i to uker i strekk hver og deretter har to

uker fri. Når hovedpersonen kommer hjem fra jobb ved 16-tiden, vet han alltid hvem som er der for å ta imot ham og som han dermed skal være sammen med resten av dagen. Assistenten har hvilende nattevakt fra klokken 23 til 07, og er hos Andreas til han drar på jobb neste morgen. Annenhver uke har Solveig personalmøte med ”sine” to ansatte – der de oppsummerer hva de har sett, lært og erfart.

28-åringen overnatter hjemme hos foreldrene en gang pr. uke og er hos dem annenhver helg – mens assistentene er på jobb en weekend hver pr. måned. Da er de på jobb fra lørdag klokken 10 til mandag morgen klokken 8. Selv om det er en lang vakt, trives begge med den – med tanke på den lange friperioden som venter i etterkant. Andreas har på sin side fått en ny døgnrytme, som for eksempel betyr at han kan legge seg om kvelden når han vil. Tidligere brukte han en del tid på å roe seg ned etter at en eller annen nattevakt kom på jobb ved 22.30-tiden. Andreas kunne ikke være trygg på hvem det var som var på jobb ellers heller – ettersom det stadig dukket opp nye vikarer og de ansatte ofte byttet vakter uten å gi beskjed i forkant. De to assistentene setter på sin side stor pris på fleksibiliteten i BPA-systemet, som betyr at de også kan bytte vakter seg i mellom når det er nødvendig.

Krevende

Solveig Nylund legger ikke skjul på at hun opplever rollen som arbeidsleder for de to assistentene som krevende. - Tiden det tar å administrere dem, legger jeg imidlertid inn i egen timeplan. Er det ting som ikke blir gjort eller fulgt opp, kan jeg bare skylde på meg selv. Det å samhandle med Ninni og Anne-Grethe er fantastisk. De gir Andreas en trygg, forutsigbar og meningsfylt hverdag, som i sin tur fører til at jeg endelig kan slappe av. En dag håper jeg at han får nok assistenter til at en av dem kan overta arbeidslederrollen. Det betyr at jeg for første gang kan få lov til bare å være mor for sønnen min, sier Solveig Nylund.

Solveig "møtte veggen" da Andreas fikk det bra

- Jeg har lenge både kjent og visst at jeg var for sliten, men har aldri tatt sjansen på å senke skuldrene for å kjenne ordentlig på det.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

Tidligere leder av NFU Troms fylkeslag var redd for at det å kjenne på trettheten ville utløse noe hun kunne risikere å miste kontrollen over. Etter at sønnen Andreas (28) fikk brukerstyrt personlig assistanse og dermed en trygg og forutsigbar hverdag i eget hjem, våget hun endelig å slappe av. Dermed kom reaksjonen.

Nå har Solveig kastet håndkleet, og kjenner og skjønner endelig at hun må hvile. Hun hadde riktignok hørt om andre mødre som hadde fått en tilsvarende reaksjon når de endelig

Solveig er opptatt av å formidle at hun ikke går ut i SFA med dette fordi hun synes synd på seg selv eller vil ha medlidenhet. Det er systemet som får mødre overende hun vil til livs. - For det er ikke det å ha en sønn eller datter med utviklingshemning som "tar" dem. Det er den årelange kampen vi må føre mot så mange i byråkratiet som tror de vet best om hva vi skal gjøre, tenke og mene, og som for eksempel synes at jeg er en vanskelig mor når jeg ikke gjør det. Det er møtet med arrogansen, mangel på empati og den evinnelige mangelen på koordinering av tjenester det nå må bli en slutt på. Noe er helt riv ruskende galt når sønnen vår måtte bli 28 år før jeg endelig føler at jeg kan slippe rollene som administrator, koordinator, venn, sjåfør, avlaster og støttekontakt. Først nå - når han har fått brukerstyrt personlig assistanse - kan jeg få lov til "bare" å

at andre innbyggere i kommunen må betale prisen for det. I stedet for å gråte bitre tårer ved tanken på det har jeg brukt time etter time på å ta ut raseriet i vedskjulet, der det med årene er blitt mange og store stabler til vinterforsyningen. Det var min måte å få ut det verste raseriet når jeg var som mest såret - samtidig som det fysiske slitet ga meg energi og kraft til å fortsette kampen for Andreas' rettigheter. Jeg slutter aldri å forundre meg over byråkratenes manglende innsikt - ikke minst rent medmenneskelig sett, sier Solveig.

De mange og årelange belastningene har gradvis gått ut over helsen hennes - spesielt i de senere årene. Etter hvert gikk det på nattesøvnen løs også. Solveig tvang seg til slutt opp om morgenen - selv om hun hadde mest lyst til å snu seg mot veggen. Hennes sykepleiefaglige bakgrunn, og dermed kunnskaper om depresjon og utbrenthet, gjorde at hun ikke våget å bli liggende.

- Det kan nok ikke alltid ha vært like lett for ansatte i hjelpeapparatet å se og forstå hvor sliten den ressurssterke Solveig Nylund i realiteten har vært?

- Det er helt klart et poeng - selv om det ikke kan brukes som argument mot verken meg eller andre. Vi foreldre er helt klart for lite flinke til å signalisere hvor slitne vi er og hvordan vi faktisk føler oss fysisk og følelsemessig. Man må samtidig kunne forvente at de ansatte har kunnskaper og innlevelse nok til både å forstå hva hverdagen med et barn med funksjonshemning faktisk innebærer og legge opp sine tjenester etter det.

Trapper ned

I dag har Solveig ingen problemer med å se at hun i årevis har drevet rovdrift på seg selv. I tillegg til kampen for å få

"Jeg kjenner at jeg har så mange skuffer inni meg med både to og tre låser - som må opp."

kunne føle seg trygge på at deres sønn eller datter hadde fått det godt nok. Likevel ble det en nærmest sjokkartet opplevelse også for henne både å møte veggen med et brak - og ikke minst at hun - den alltid klippesterke - nå må ta konsekvensene av at kreftene er oppbrukt. Hun må innstille seg på at hennes viktigste livsoppgave framover er å bruke tid på å bygge opp en tilværelse, igjen, på egne premisser.

være mor for Andreas, på samme måte som for de to andre barna våre.

Vedstablene

Solveig vil også en annen holdning til livs som foreldre ofte blir utsatt for i sitt møte med hjelpeapparatet. - Det handler om å få vite at en sønn eller datter med utviklingshemning eller annen funksjonshemning er en belastning på det offentliges budsjetter - og

- Ytterst få foreldre krever mer enn det de trenger på vegne av barna sine, sier Solveig Nylund.

tilrettelagt tjenestene til sønnen ut fra hans behov kan hun, på samme måte som mange andre foreldre til barn og unge med funksjonshemninger, se tilbake på flere tiår med allverdens tillitsverv og politisk engasjement for å bedre funksjonshemmedes livssituasjon. Nå som Andreas har fått sitt eget hjem og den livskvaliteten hun vil at han skal ha, vil hun derfor gradvis trappe ned arbeidet ute og heller drive det administrative arbeidet i mannens entreprenørbedrift fra hjemmekontoret i stedet. Det vil gi henne fleksibiliteten hun trenger for å kunne hvile når det er nødvendig. Vissheten om at Andreas har det bra har med andre ord gjort at hun har begynt å ta hensyn til kroppens signaler – noe hun ikke har tillatt seg selv tidligere. Det er derfor hun takker for seg og går ut av alle tillitsverv nå. Fortsatt vil hun jobbe for NFU i den grad hun kjenner at hun orker, men nå er det lokallaget som får glede av hennes engasjement og lange erfaring.

Hver vår historie

I løpet av vår samtale kommer Solveig plutselig i tanker om Margit Sandemose som har solgt 39 millioner bøker. - Både fedre, men spesielt mødre til barn og unge med funksjonshemming kunne ha skrevet like mange. Vi har hver vår historie. Det finnes uttallige skjebner. Jeg blir ufattelig sint når jeg tenker på hvor mye ansvar foreldre tar, hvilken innsats vi gjør for barna våre og hvor mye penger vi sparer samfunnet ved det. Ingen av oss ønsker noe annet. Problemene oppstår når vi ikke blir møtt med respekt – og får beskjed om at vi er kravstore. Faktum er at det er ytterst få foreldre som krever mer enn det de trenger på vegne av barna sine, presiserer Solveig Nylund.

Jegerprøven

Da vi møtte henne hjemme i Tranøy, var hun sykemeldt på tredje uka, vurderte å be om et par til, men måtte motstrebende innrømme at det nok var i minste laget, med tanke på hvor

lite det skal til før hun blir sliten. Den tidligere lederen av NFU Troms hadde (selvsagt) fått tid til å ta jegerprøven mellom slagene – og gleder seg nå som en unge til ny jakt. Hun opplever timene og dagene ute i skogen på post som balsam for sjelen.

Sommeren står i skrivende stund for døra på det tidligere småbruket i Tranøy – med stor jordbæråker, hage og andre gjøremål utendørs som både krever hennes tid og grønne fingre. Gode gjøremål i stillhet for en utslitt mamma som nå skal og må bruke tid og tanker på å reorientere seg i tilværelsen. For hun kjenner at hun ikke orker at noen stiller krav til henne lenger og vet at hun må hvile, hvile og atter hvile. - Jeg må imidlertid lære meg hvordan jeg skal akseptere det, sukker Solveig – som legger til: - Vi foreldre har så mye å tenke på. Nå må jeg bruke tid på å fordøye. Jeg kjenner at jeg har så mange skuffer inni meg med både to og tre låser – som må opp.

Fra fritt fall - til land i sikte(?)

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

I de tre siste utgavene av Samfunn for alle har vi fulgt familien Jacobsen i Haugesund og den kampen foreldrene til lille Jonas Nicolai fører for å få den hjelpen familien har krav på fra kommunen. Sjelden har en sak i medlemsbladet vårt ført til så mange henvendelser fra opprørte lesere som denne.

Haugesunds Avis har også fulgt opp med flere reportasjer i kjølvannet av kommunens manglende forståelse for og ivaretagelse av familiens behov, ikke minst rent økonomisk. I slutten av mars var krisen så akutt at NFUs forbundsleder Helene Holand ikke så noen annen utvei enn å skrive til helseminister Sylvia Brustad for å be henne gripe inn – uten at det i skrivende stund snart to måneder senere har ført til svar fra statsråden.

Saken

Saken handler meget kort fortalt om at foreldrene i sin tid fikk innvilget 60 timer avlastning pr. måned. Kommunen greidde ikke skaffe private avlastere som ville påta seg ansvaret for et så pleietrengende barn som Jonas Nicolai. Foreldrene har siden søkt kommunen om omsorgslønn som kompensasjon for de mange avlastningstimene de dermed selv måtte gi for å ta seg av sønnen. Det har rådmannen, etter det Samfunn for alle får opplyst, vendt tomme ned for. Dersom rådmannens innstilling opprettholdes i klageutvalget, havner saken hos fylkesmannen.

Like før denne utgaven av Samfunn for alle gikk i trykken, dro foreldrene og deres fullmektig Alf Anvedsen, som er nestleder i NFU, til fylkesmannen i Rogaland for å orientere om familiens situasjon. Pappa Nils J. Jacobsen sier i en kommentar til SFA at han opplevde at møtet var vellykket og at han nå ser forsiktig optimistisk på framtiden. -

Faksimile fra Samfunn for alle 2/2007.

Det er godt å ha ansikter å forholde seg til i byråkratiet – og ikke bare rigide formålsparagrafer. Fylkesmannen har med dette møtet fått et mer helhetlig bilde av vår families hverdag og livssituasjon og har dermed bedre forutsetninger for å behandle en eventuell klage nå. Hvis vi får bedre og mer samordnede tjenester, kan vi be fylkesmannen om å gjennomføre tilsyn.

Klimaskifte

- Har det ellers skjedd noe siden sist som har gjort situasjonen deres enklere?

- Da Samfunn for alle var på besøk i slutten av mars, la vi ikke skjul på vår fortvilelse, raseri og frustrasjon. Dere så en fortvilelse og frustrasjon og et raseri den dagen som i perioder ikke bare gjør seg gjeldende hos oss – men også blant mange andre foreldre med barn med funksjonshemninger over det ganske land. Vi opplever imidlertid for egen del at det uvisst av hvilken grunn har skjedd et klimaskifte i kommunen i løpet av de siste ukene. Det skjer en

økende grad av samarbeid på tvers av linjene. Vi føler at ting glir lettere og opplever at personer nå drar i gang tiltak til fordel for oss. Dette har for eksempel ført til at vi nå har fått kontakt med en enhet knyttet til Lillesund skole – der de ansatte har kompetanse på barn med så vidt store og sammensatte behov som Jonas Nicolai. Vi har i tillegg fått et banklån, som med maksimal egeninnsats vil gjøre det mulig å slette den mest akutte gjelden, klargjøre underetasjen for utleie og tilrettelegge resten av huset vårt på billigste måte med tanke på at både Jonas Nicolai, kona mi, de to jentene våre og jeg fortsatt kan bo der, sier Nils J. Jacobsen.

Flott helomvending av Tromsø kommune!

Tromsø kommune ville at Hvilhaug sykehjem skulle bygges om. Sykehjemmet skulle gi plass til mange mennesker med utviklingshemning i ulike aldersgrupper som trengte forskjellig slags hjelp. Det ble det mye bråk om høsten 2005 og vinteren 2006.

NFU Tromsø lokallag arbeidet hardt for å stoppe ombyggingen. Tromsø kommune måtte til slutt gi seg og droppe planene. Nå samarbeider NFU Tromsø lokallag og Tromsø kommune veldig bra.

- Etter at NFU Tromsø lokallag i sterk grad bidro til å stoppe arbeidet med å samle et tilbud om avlastning inkludert en skjermet enhet for personer med atferds vansker, en treningsleilighet, barnebolig og et dagsenter under samme tak på tidligere Hvilhaug sykehjem, har vi startet prosessen på nytt. Nå skjer planleggingen av tiltak for utviklingshemmede i nært samarbeid mellom NFU og kommunen.

TEKST OG FOTO: BITTEN MUNTHE-KAAS

Enhetsleder Jon Pedersen og prosjektleder Edel Pedersen

Det var ikke enkelt å være enhetsleder Jon Pedersen og rådgiver Edel Pedersen i Tromsø kommune da det høsten 2005 og vinteren i fjor stormet som verst i kjølvannet av kommunestyrets vedtak om å bevilge penger til planleggingen av den omstridte, samlokaliserte løsningen. Men etter at Helse- og sosialkomiteen snudde og det ble flertall mot en slik ombygging av det gamle sykehjemmet, har administrasjonen med tospannet Pedersen & Pedersen i spissen brettet opp skjortermene og foretatt en meget prisverdig helomvending i sin tilnærming til hele problematikken.

I stedet for å fokusere på felles tilbud

for utviklingshemmede retter kommunen nå søkelyset i planleggingen av alternative tiltak mot individuelle behov, differensierte tiltak etter LEON-prinsippet og målsettingen om inkludering. Nå er det dette de 75 millioner kronene, som ble bevilget til en ombygging av Hvilhaug, skal brukes til. Det er utarbeidet en helt ny handlingsplan for utviklingshemmede på rekordtid i tett samarbeid med NFU. Fire arbeidsgrupper var i sving, med to representanter for NFU Tromsø lokallag i hver, som så nærmere på fritidstilbud, arbeidstilbud, ny avlastnings- og barnebolig og brukermedvirkning. Og de to byråkratene stortrives åpent med det!

Samlet i bønn

- Det er ingen grunn til å legge skjul på at forholdet mellom kommunen og NFU var tynnslitt under og etter Hvilhaug-saken. Men vi har gudskjelov greidd å samle oss i bønn, sier Edel Pedersen. Som er svært glad for at representantene for NFU stilte opp "hundre og ti" prosent etter at det omstridte prosjektet ble erklært dødt og begravet. - De har i stor grad bidratt til at samarbeidet nå er preget av dialog og gjensidig respekt. Det er svært dyktige folk vi har fått med oss – som bidrar til at vi nå ser med nye øyne på hvordan tjenestene kan tilrettelegges. Jeg er ikke et øyeblikk i tvil om at løsningene vi planlegger nå, er bedre enn

et fellestilbud på Hvilhaug.

Pedersen & Pedersen ramser deretter opp en rekke nye tiltak for mennesker med utviklingshemning som er under vurdering og planlegging. Vi kan av plasshensyn ikke komme inn på alle her. Det viktigste er uansett at det tenkes helhetlig i Tromsø nå. Spennende er det også å høre hvilke tanker Jon Pedersen formidler om framtidige dagsentre. Han sier: - Vi ønsker å utvikle begrepet dagsenter og i større grad ha fokus på inkludering når det gjelder unge folk, slik det er gjort i bydelen Heimdal i Trondheim, der man blant annet har kommet fram til gode arbeidstiltak i samarbeid med lokale bedrifter.

De to legger til at mangelen på avlastning i Tromsø fortsatt er prekær, selv om det er etablert fire nye midlertidige plasser som ble åpnet i januar i år. - Disse kom i drift i påvente av en trinnvis oppbygging med blant annet en ny barnebolig og avlastningscenter. Også i denne sammenheng er vi opptatt av å tenke individuelle behov, som betyr at vi for eksempel vil ivareta familiers behov for timeavlastning innimellom. Det private avlastningstilbudet og hjemmetjenestene skal også bygges ut – som i sin tur vil føre til at vi kan komme inn med bistand tidlig og dermed redusere behovet for mer permanente avlastningsløsninger. Vi ønsker å etablere en tjenestekjede fra timeavlastning til avlastningsopphold over flere døgn, avhengig av den enkelte families behov. Poenget er å skape et differensiert avlastningstilbud som skal være tilrettelagt for ulike behov. Det er langt fra alle familier som trenger tilbud i en avlastningsbolig.

Brukerne på banen

- I hvilken grad er mennesker med utviklingshemning selv på banen i denne prosessen?

- Vi har også rettet søkelyset mot å få vite hva de mener og tenker om det vi holder på med. Tidligere i år ble det arrangert en større konferanse om brukermedvirkning i Tromsø i regi av Tromsø kommune i samarbeid med Samordningsrådet, der Karl Elling

Ellingsen fra Nasjonalt kompetansesenter for utviklingshemmede og representanter for Rådgivningsgruppa i Bærum deltok. Dette møtet ga oss en ytterligere forståelse av hvor viktig det er å se hele tjenesten til utviklingshemmede under ett, der medvirkning tas på alvor.

Vi er derfor i gang med å etablere et brukerråd der hovedpersonene er med. Dette er nytt hos oss og skal bli spennende å følge. Hittil har det vært foreldre og pårørende som har deltatt i brukerråd. Ansatte som var til stede på denne konferansen ble for øvrig imponert over hvor reflekterte deltakerne med utviklingshemning var – og har i kjølvannet av denne prosessen også gitt uttrykk for at de synes at det er morsomme og mer spennende å jobbe i tjenesten nå. Vi har kort og godt lært mye av dette, skjerpet oss i forhold til hvordan vi formidler og ellers fått mange ettertanker om hva det er vi egentlig driver med.

Framtiden

- Betyr dette at mennesker med utviklingshemning i Tromsø nå kan se fremtiden lyst i møte – uten problemer?

- Vi står fortsatt overfor store utfordringer. Stikkord er for det første at vi er få som drar denne prosessen og dermed lett kan bli propper i systemet. Fokus på kompetanseheving er også en viktig og krevende bit av jobben vår – som fortløpende prioriteres. Vi har også et stort stykke arbeid som må gjøres for å få koordinert tjenestene bedre – ettersom de i dag er altfor fragmentert.

- Tror dere at Tromsø kommune vil lykkes i sitt arbeid med å gi tjenester til mennesker med utviklingshemning på en måte som tromsøværingene kan være stolte av?

- Vi skal greie det med samordning, koordinering og brukermedvirkning i bønn. Hvis vi ikke hadde trodd det, hadde vi ikke orket å holde på med dette, svarer Jon Pedersen og & Edel Pedersen.

- Er avhengige av brukerne

- Arbeidet med å utvikle helhetlige tjenester for utviklingshemmede er en stor utfordring. Vi er helt avhengig av innspill fra brukerne for å lykkes.

Konstituert kommunalsjef for helse- og omsorg ut 2007 i Tromsø kommune, Eva T. Olsen, er imponert over engasjementet til NFU Tromsø lokallag. Hun har samtidig skrevet seg Lillian Rasmussens bemerkning om betydningen av et godt forhold mellom administrasjon og brukere bak øret, og viser til at lokal-lagslederen på et møte påpekte at brukerne med en slik god relasjon både ”kan akseptere et ja og et nei”. - Vår rolle er å være profesjonelle. Vi må aldri glemme at foreldrenes er helt annerledes. Selv om vi står overfor mange uløste oppgaver og store utfordringer for å lage gode tjenester for utviklingshemmede i Tromsø, er jeg optimist med tanke på det fokuset vi har nå, og ikke minst ved tanken på at arbeidet skjer i god dialog med NFU, presiserer Eva T. Olsen.

Kommunalsjef Eva T. Olsen.

- Vi ønsker å dra lasset sammen!

- Høsten 2005 og våren 2006 var NFUs tillit til Tromsø kommunes administrasjon ”på bønn” – de forsøkte å tvinge gjennom løsninger som var stikk i strid med ansvarsreformens intensjoner. Men det er jo slik at når ting er på bønn – kan det bare gå en vei – nemlig oppover! Og det har det sannelig gjort!

Det skriver leder av NFU Tromsø lokallag, Lillian Rasmussen i en kommentar til den helomvendingen Tromsø kommune har foretatt i sitt arbeid for mennesker med utviklingshemning. Hun er glad for at ..”det gamle prosjektet er skrinlagt og at kommunen i nært samarbeid med NFU har utarbeidet en handlingsplan for tjenester til utviklingshemmede. Konkret planlegging av avlastningsboligen på Kvaløya og nye dagsenter er i

gang. Vi opplever nå at våre synspunkter og innvendinger blir tatt på alvor og vi har et nært og godt samarbeid med kommunen i dag.

Og ikke minst, det har skjedd en holdningsendring. Mens vi tidligere måtte kjempe for å få pleie- og omsorgsplaner til høring, får vi nå uoppfordret kulturplanen til høring. Og i kulturplanen er det å tilrettelegge for inkludering av utviklingshemmede tatt med særskilt.

Vi må nå se framover. Tromsø er en liten by, men samtidig en by som er kjent for å være raus og inkluderende, og dette må selvsagt også gjelde i forhold til innbyggere med utviklingshemning. Vi i NFU mener at Tromsø kan – hvis vi vil – komme i førstedivisjon når det gjelder tiltak til utviklings-

Nå er leder av NFU Tromsø lokallag, Lillian Rasmussen, svært fornøyd.

hemmede. Det er dette som er vårt mål – det er det vi kjemper for! Det er vårt ønske at NFU, administrasjonen og politikerne drar dette lasset sammen!

Medisin

Mennesker med Downs syndrom har en del fellestrekk og er overrepresentert når det gjelder enkelte sykdommer. Tidligere mente man at de fleste plager hos mennesker med Downs syndrom bare måtte godtas som en del av syndromet.

Skauge forlag har nylig utgitt heftet ”Medisin og Downs syndrom” til hjelp for foreldre, pårørende, leger, helsestasjoner og andre omsorgspersoner. Målet er å øke kunnskapen om medisinske sider ved Downs syndrom slik at problemer kan forebygges og behandles så tidlig som mulig. Foruten medisinske temaer gis det i heftet råd om anbefalte legekontroller fra fødsel til voksen alder pluss tips om andre viktige tiltak.

Det vises i boka til at vi i dag har medisinsk kunnskap som gjør at problemene ved syndromet kan oppdages tidlig. Det finnes også gode behandlingsformer og effektive medisiner. Dette gjør at mennesker med Downs syndrom kan leve bedre, friskere og lengre nå.

- proteser
- ortoser
- korsetter
- fotsenger og innlegg
- ortopedisk fottøy
- barnehjelpemidler
- sits

Å være et helt menneske, er å føle seg som et.

OCH
OCH ortopedi AS
www.och.no

Oslo & Akershus 23 28 82 00	Østfold 69 30 17 70	Telemark 35 56 15 50
Oppland 61 24 73 30	Møre & Romsdal 70 10 06 70	

Brukernes virkelighet

tema på SOR-konferansen

PÅ SOR-KONFERANSEN: BITTEN MUNTHE-KAAS

SOR-konferansen "En annerledes oppvekst" i Bergen nylig stod i brukernes tegn. Her fikk de vel to hundre deltakerne et innblikk i deres møte med hjelpeapparatet både på sitt beste – og aller mest hjelpeløse.

Vi kunne fylt store deler av Samfunn for alle med beretninger om alt som kom fram i løpet av de to konferansedagene. Men spalteplassen tillater ikke det. Vi anbefaler i stedet våre lesere å lese tidsskriftet "SOR-Rapport", der hele konferansen vil bli grundig referert.

Men kort fortalt: Halfdan Freihow, pappa og forfatter, leste fra en av de vakreste kjærlighetserklæringer av et brev vi har lest i bokform til sønnen Gabriel, som har autisme. I brevet beskriver han hverdagens gleder og utfordringer på en ikke-privat, positiv og samtidig realistisk måte. Slik blir det når man kan bruke ordene og behersker språket.

Professor i sosiologi ved Høgskolen i Oslo, Per Solvang, formidlet blant annet sin interesse for og syn på annerledeshet og konformitet – blant annet med utgangspunkt i egne erfaringer – i sitt foredrag "Mellom normalitet og annerledeshet. Dilemmaer i integrering" – og det uten et fnugg av belærende teoretisering.

Psykolog Anne Stuve, fra Frambu senter for sjeldne diagnoser, formidlet viktige tanker rundt måter en diagnose formidles, som har så stor betydning for foreldres opplevelse og mestring av sin nye livssituasjon. Deretter fikk deltakerne en god pustepause med Bjarte Haugland som entret podiet og underholdt forsamlingen med Elvis-låter – med skikkelig trøkk.

Psykiater og professor Ingvard Wilhelmsen, ved Institutt for indremedisin ved Universitetet i Bergen, er internasjonal ekspert på hypokondere. Han minnet tilhørerne om at de selv kan velge hva slags holdning de kan innta til problemer. I sitt arbeid fokuserer han ikke så mye på folks beskrivelser av det de opplever er vanskelig, men derimot måten de forholder seg til det. - Vi tar altfor mange sorger på forskudd som aldri manifesterer seg. Folk flest takler ekte katastrofer forbausende godt, mens mange går i terapi for de tenkte katastrofene, påpekte Wilhelmsen.

Jenta fra Os

I likhet med alle andre steder der regissør Pål Winsents film "Jenta fra Os" er blitt vist, gjorde den også sterkt inntrykk på denne konferansen. Innsatsen rundt Christina, som langt om lenge og lenger enn langt har fått en utviklingshemning-diagnose, vitner om et nesten ubegripelig sendrektig og hjelpeløst hjelpeapparat, som har skapt enorme tilleggsbelastninger for både henne og familien. Og nettopp derfor blir den bastante konklusjonen i denne sterke og viktige dokumentaren, der tommelen vendes ned for at elever som er annerledes skal gå på nærskolen, så trist. Det glimtet vi fikk se – blant annet av Christinas pedagogiske tilbud var intet å skrive hjem om. Hvis hun og de andre

Flotte kulturelle innslag er en del av SOR-arrangørens varemerke. Her ser vi Bjarte "Elvis" i aksjon.

Pappa-duoen Steinar Vøllestad (til venstre) og Tom Skauge la ned et enormt stykke arbeid for at deres barn skulle få et godt ungdomsskoletilbud.

Anders Mitsundstad og Rune Øyen har grunn til å være stolte av fritidstilbudene for funksjonshemmede i Kristiansand kommune.

elevene med utviklingshemning i Os kommune derimot hadde fått tilpasset og likeverdig opplæring (som de etter loven har krav på!), kan det tenkes at budskapet i filmen ville blitt annerledes.

Diskrimineringen

NFUs forbundsleder Helene Holand ga i sitt foredrag om diskriminerende trender av mennesker med utviklingshemning, klart uttrykk for at det, etter hennes oppfatning, skjer større grad av diskriminering av utviklingshemmede nå enn for 15 år siden. Hun dokumenterte sin påstand med en rekke skremmende eksempler – som forhåpentlig også finner veien inn i den nasjonale rapporten, som nå utarbeides om ut-

viklingshemmedes levekår anno 2007. Den skal legges fram på den landsdekkende høringskonferansen i Sosial- og helsedepartementets regi til høsten.

Et godt eksempel på det motsatte skjer heldigvis i Kristiansand – en foregangskommune som blir stadig mer kjent for å ivareta funksjonshemmedes muligheter og rettigheter på ulike

livsområder. Deltakerne på SOR-konferansen fikk denne gangen presentert fritids- og støttekontakttilbudet der av de to engasjerte herrerne Rune Øyen og Anders Mitsundstad. De kreative og individuelt tilrettede tilbudene som er utviklet her, har så høy kvalitet at vi i stedet for å si noe om det nå, heller vil følge dem opp med en egen rapportasje i en senere utgave av Samfunn for alle.

Vakker sang ble formidlet av koret Fjelltrall fra Fjell kommune.

Pappaene Tom Skauge og Steinar Løland avsluttet konferansen med sin sterke historie om kampen de førte for noen år siden sammen med tre andre foreldrepar for sine barn med Downs syndrom som skulle begynne på ungdomsskole i Bergen. En prosess som startet flere år i forkant av skolestart og som endte med at det ble opprettet en egen klasse for de fem elevene. Da de så møtte forventningsfulle fram til sin første undomsskoledag, var ikke en gang pultene på plass. Men – det endte heldigvis godt. For sakte, men sikkert gikk det seg *skikkelig* til – slik at de fem i dag kan se tilbake på sin ungdomsskoletid med stor glede.

Summa summarum – og nok en gang: Dette ble nok en SOR-konferanse til å bli klok(ere) av!

Om Vegards hverdag

Vegard synes det er leit å ha Downs syndrom. Det snakket han om på konferansen, "En annerledes oppvekst", i Bergen. Det betyr for eksempel at han ikke kan ta førerkort eller få barn.

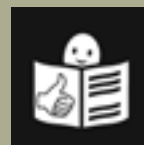
Vegard fortalte også at han spiller saksofon, står på ski og svømmer.

20-åringen går i sitt 4. år på videregående.

Det 5. skoleåret tar han på en folkehøgskole på Jæren.

Vegard har planene for framtiden klare. Han vil bo for seg selv og leve et selvstendig liv.

Han kan tenke seg en jobb på Kiwi eller på en bensinstasjon.

Møtet med Vegard (20) ble nok et av innslagene på SOR-konferansen "En annerledes oppvekst" som mange vil huske. Ikke minst fordi hans oppvekst *ikke* har vært det.

Det var en trygg, avslappet, glad, humoristisk, men også alvorstilt ung mann med Downs syndrom, som foran ca. 200 tilhørere ble intervjuet om sitt liv og hverdag i samtale med

lederen av NFU Bergen lokallag, Tom Skauge. Med sin kjappe og meget direkte replikk fikk han raskt kontakt med sitt store publikum.

De fikk blant annet høre at 20-åringen går i sitt fjerde år på videregående. I fritiden spiller han saksofon i et musikkorps, står på ski, svømmer og setter stor pris på en tur med berg og dalbane. Neste år flytter han hjemme-

fra til Jæren der han skal ta det femte på en folkehøgskole. Skåret i gleden og forventningene han har til det, er at kjæresten blir igjen på skolen i Bergen der de to går sammen nå.

Vegard la ikke skjul på at han synes det er leitt å ha Downs syndrom. En spesielt bitter pille å svelge er det at han ikke kan ta sertifikat. I kjølvannet av sin naturlige frigjøringsprosess

og opposisjon synes han også at foreldrene maser i meste laget og setter for mange grenser i kjølvannet av at han har Downs syndrom. Det faktum at han står overfor et voksenliv uten barn, plager ham i øyeblikket derimot ikke. Framtidsplanene ellers er klare – han vil bo for seg selv, leve et selvstendig liv og få seg jobb på Kiwi eller på en bensinstasjon.

Vegard Løland Vøllestad ble forevignet av SOR-Rapport og intervjuet av Tom Skauge, leder av NFU Bergen lokallag.

Fokus på søsken på SOR-konferansen

Live er storesøsteren til Vegard. Hun snakket også på konferansen "En annerledes oppvekst" i Bergen. Der fortalte hun om hvordan det er å ha en lillebror med Downs syndrom.

Live har følt at hun må være litt mer forsiktig med han enn med andre. Hun har ikke kranglet noe særlig med han slik som søsken pleier å gjøre.

I barnehagen og på skolen ble han dullet og dillet med, synes Live. Foreldrene derimot har behandlet

Vegard og Live likt. De har stilt krav til Vegard på samme måte som til Live.

Live synes at Vegard kan være vel snakkesalig og pågående av og til. Det er vanskelig å be en bror på snart 20 om å ta det med ro. Andre kunne også si ifra, synes Live.

Live håper at Vegard får utfordringer nok i framtiden.

- Etter hvert som jeg ble eldre ville jeg ha oppmerksomhet for det jeg selv gjorde og det jeg selv fikk til – og ikke bare for det Vegard gjorde. Jeg opplever ofte at når jeg treffer andre jeg kjenner, spør de med en gang hvordan det går med Vegard. De glemmer ofte helt å spørre hvordan det går med meg.

Ingen har noen gang fortalt Live at lillebroren skal behandles på en annen måte enn andre barn. Likevel har hun alltid følt at man må være mer forsiktig med ham enn med andre. - Andre søsken kan krangle og være stygge med hverandre, men det tillot jeg meg i veldig liten grad å være med ham. Jeg vet

har rett. Dermed fikk jeg et mye mer avslappet forhold til ham også.

Foreldrene våre har alltid vært opptatt av ikke å drive forskjellsbehandling. De har behandlet oss likt selv om Vegard naturlig nok har krevd mer tid og mer oppmerksomhet. Selv om kravene til oss var ulike, har de stilt krav til Vegard på samme måte som de har stilt krav til meg. Det har gjort at det var lettere for meg å føle meg likeverdig. Verken som barn eller senere har jeg følt at jeg har gått glipp av noe i kjølvannet av hans syndrom.

På skolen, derimot, gjorde oppmerksomheten rundt Vegard seg mye mer gjeldende. Der fikk jeg ofte være med på ting som ingen av de andre elevene fikk lov til. Dermed ble det å ha en bror med Downs syndrom noe veldig positivt for meg.

Utfordrende også

Det at Vegard fungerer så bra er samtidig utfordrende fordi jeg i noen sammenhenger må være den som begrenser og sier nei. Av og til kan han for eksempel være vel snakkesalig og pågående. Det er vanskelig å måtte innta en "oppdragerrolle" for en bror som snart fyller 20 år. Jeg skulle ønske at de som forholder seg til ham i slike situasjoner

"Verken som barn eller senere har jeg følt at jeg som søster har gått glipp av noe i kjølvannet av Vegards syndrom."

Storesøster Live Løland Vøllestad delte sine erfaringer knyttet til det å vokse opp med en lillebror med Downs syndrom med de mange deltakerne på SOR-konferansen "En annerledes oppvekst" i Bergen nylig. Hennes foredrag blir nok det vi kommer til å huske best fra dette store arrangementet. 23-åringen tegnet både et helhetlig bilde av en flott bror med Downs syndrom og ikke minst hvilke følelser det rører seg i en storesøster, fra hun som treåring så Vegard for første gang i kuvøsen, til hvordan hun tenker rundt hans situasjon i dag og i framtiden.

ikke hvorfor – men det har trolig sammenheng med måten de voksne rundt forholdt seg til ham. Barnehagetanter, lærere, venner av familien dillet og dullet med Vegard. Dette fortsatte jeg selv med også helt til jeg i større grad fikk egne synspunkter på hvem og hvordan han var. Dermed begynte jeg å forholde meg til ham på en annen måte. Jeg var veldig opptatt av å behandle ham som en helt vanlig lillebror og ikke tenke så mye på at han har Downs syndrom. Jeg sluttet også å bry meg så mye om å gjøre ting med ham på samme måte som alle andre, og skjønnte at det ikke er sikkert at voksne alltid

selv kunne satt grenser for ham slik de mest sannsynlig ville ha gjort hvis han ikke hadde hatt Downs syndrom.

Etter hvert som min lillebror er i ferd med å bli mer voksen, merker han også forskjellene mellom seg selv og jevnaldrende. Dette avdekker flere problemstillinger som Vegard synes er vondt med det å ha Downs syndrom. Han blir for eksempel gradvis mer opptatt av at han for eksempel ikke kan ta førerkort eller få barn. Slik blir det å ha Downs syndrom noe negativt for ham. For meg som søster er dette det aller vanskeligste. Jeg tenker derfor mer over at broren min har Downs syndrom i dag enn jeg har gjort før.

Det nære forholdet mellom storesøster Live og lillebror Vegard var åpenbart for alle.

Framtiden

Live er ikke minst opptatt av Vegards framtid og har synspunkter på hvordan ting skal legges til rette for ham. - Det er viktig for meg at han fortsetter å utvikle seg, at han får utfordringer nok og at hverdagen hans har et menings-

fylt innhold. For meg er det likevel viktigst at han aldri får følelsen av at det å ha Downs syndrom gjør at han går glipp av noe. Jeg er også opptatt av at en familie med et barn med utviklingshemning fokuserer på hvem den enkelte er og ikke på hva vedkom-

mende har og på at livet fortsetter som vanlig. For meg er det viktigst av alt at Vegard er med, at han er en del av det som skjer og at jeg ser at han trives, sa Live Løland Føllestad.

Inkludering

Muligheter og utfordringer for mennesker med utviklingshemning står i fokus når Norsk Forbund for Utviklingshemmede, fylkesmannen i Vest-Agder og Sørlandet kompetansesenter inviterer til læringskonferanse i Kristiansand i dagene 5. og 6. september.

Interesserte kan få mer informasjon ved henvendelse til Jan G. Johannessen på telefon 38 03 00 14 privat, mobil 91 79 41 76, e-post: sekreter@nfu-vestagder.no

Det er også lagt ut stoff om konferansen på www.nfu-vestagder.no

Kunnskapsløftet

Torshov kompetansesenter arrangerte nylig sin første kursdag i en kursrekke som er kalt "Kunnskapsløftet for elever med multifunksjonshemming".

Interesserte kan lese mer om hva som skjedde der på www.statped.no

Viktige NFU-kurs i Afrika

Det tredje "Aktiv i egen organisasjon"-kurset i Afrika ble nylig arrangert i Lesotho i samarbeid mellom NFU og representanter fra vår søsterorganisasjon LSMHP.

I likhet med Lesotho ønsker nettverket av organisasjoner som NFU støtter i det sør-østlige Afrika å inkludere sine medlemmer med utviklingshemning mer aktivt i sitt arbeid. De to første "Aktiv i egen organisasjon"-kursene i Afrika ble arrangert i henholdsvis Zambia høsten 2005 og i Zimbabwe i mars i år.

NFUs forbundsleder Helene Holand har deltatt på alle de tre kursene. Hun sier i en kommentar til Samfunn for alle at målet også er at NFUs afrikanske søsterorganisasjoner etter hvert bedre skal kunne hjelpe, støtte hverandre og arbeide videre på egen hånd. - Vi har nå utarbeidet kursmaterieill tilpasset afrikanske forhold, – som er tilsvarende det vi har i Norge.

Holand viser samtidig til at det ble fokus på et helt spesielt perspektiv i Lesotho. - Dette kurset ble preget av HIV/AIDS-problematikken. Både i Norge og på "Aktiv i egen organisa-

Billedtekst: Lerato drømmer om å jobbe på en systue der de syr de tradisjonelle kjolene fra Lesotho. Her får hun hjelp av ledsageren sin til å forberede et innlegg hun skal holde for gruppa. (Foto: Helene Holand)

sjon"-kurs andre steder snakker vi mye om hvor viktig det er at mennesker med utviklingshemning kan fortelle hva de ønsker og mener. Vi bruker også mye tid på å diskutere hvor viktig det er for den enkelte å bli mest mulig selvstendig og uavhengig av hjelp og støtte. I et land som Lesotho, der mange foreldre dør i kjølvannet av HIV/AIDS-epidemien, er dette spesielt

viktig. Mange barn med utviklingshemning i Afrika sør for Sahara blir både foreldreløse tidlig og utsatt for overgrep og misbruk. Nettopp derfor er det spesielt viktig at de både lærer at de kan si fra og får vite at de har en organisasjon som de kan støtte seg til, understreker Helene Holand.

Holand valgt til Inclusion Europe-styret

Helene Holand (bildet) er valgt til nytt styremedlem i Inclusion Europe. Det skjedde på organisasjonens årsmøte i Warsawa nylig.

Temaet for konferansen på årsmøtet var FN-konvensjonen for funksjonshemmede og spesielt artikkel 12 som handler om rettslig handleevne. - Dette er også et viktig tema for Norge – både med tanke på den nye vergemålsloven som lar vente på seg og på arbeidet med antidiskrimineringsloven, sier Helene Holand i en kommentar til Samfunn for alle.

Å giid han lenge, lenge leve måå!

I år er det 25 år siden John-Harald Wangen begynte å arbeide i NFU. Og i mai fylte han 50 år. Dermed ble det stor fest på kontoret til NFU på Youngstorget!

Den private feiringen foregikk i lokalet til Rådgivningsgruppa i Bærum. Han har vært med i gruppa i ni år nå. Annen hver tirsdag diskuterer gruppa politikk og andre viktige saker, for eksempel selvbestemmelse.

1. august 1982 fikk John-Harald jobb i Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede. Det het forbundet den gangen. John-Harald er en pålitelig, ærlig og flink kontorfullmektig. Han får arbeidet unna! Han har ansvar for posten, kopierer og gjør mye, mye annet.

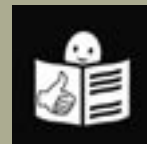
Som gutt bodde John-Harald i flere år på Emma Hjorths Hjem i Bærum. En stund var han også på Statens senter for epilepsi.

Som 26-åring flyttet han hjemmefra for godt. Nå bor John-Harald på Eiksmarka i Bærum. Her trives han godt. Men han savner kjæresten sin, Laila.

Hun bor et annet sted.

John-Harald har mer enn 51 000 frimerker. Og han har omtrent 13 000 lysbilder hjemme.

Ikke så rart at han ønsket seg et digitalt videokamera til bursdagen! John-Harald liker å spille fotball. Han er keeper for fotballaget til idrettslaget VIVIL.

Ingen har jobbet lenger i NFU enn John-Harald Wangen. I år fyller han både 50 og har 25-årsjubileum som ansatt i forbundet! Det gikk selvsagt ikke ubemerket hen på Youngstorget. Der var det fest som seg hør og bør med både tidligere og nåværende kolleger.

Privat ble han også feiret med brask og bram av venner, familie og spesielt innbudte gjester.

Vi som har fulgt med NFU både fra innsiden og utsiden en stund, kan ikke forestille oss NFUs sekretariat uten John-Harald. Presis klokken åtte er

kontorfullmektigen (som den eneste) på jobb hver morgen med sin allesteds nærværende stresskoffert. Her har han ansvar for post, kopiering og alskens annet forefallende arbeid.

- Jeg lurer sannelig på hvordan de skulle greidd seg hvis jeg skulle dø nå, sier jubilanten ettertenksomt og mest til seg selv i en jubileumssamtale med Samfunn for alle. Og vi er så hjertens enige – hva skulle for eksempel en teknisk kløne som undertegnede gjort uten Wangen, når det for eksempel blinker iltert rødt i kopimaskinen, 10 eks. av en rapport på 20 sider må være ferdig på røde rappen osv. Svaret er klokkeklart – det funker ikke uten!

Bakgrunn

I en jubileumssamtale som denne kommer vi ikke utenom et kort tilbakeblikk på jubilantens bakgrunn. Vår mann er nummer to i en søskenflokk på tre. Med årene har søsteren Grethe og broren Bjørn sørget for at han er blitt onkel til like mange – som selvsagt skal delta i den private 50 års-feiringen i lokalet til Rådgivningsgruppa

Tidligere og nåværende NFU-kolleger feiret John-Haralds halvt hundreårsdag med en skikkelig fest. Vi skimter hovedpersonen helt bakerst.

i Bærum. I alt 23 gjester skal delta i denne delen av halvthundreårs-feiringen – der NFUs forbundsleder Helene Holand og interessepolitisk konsulent Monica Christoffersen var blant de inviterte. Her fikk gjestene servert en gryterett – tilberedt av andre enn hovedpersonen. For det å lage mat er ”noe av det kjedeligste” han kan tenke seg. På vårt noe utidige spørsmål om hva som står på menyen i det daglige, blir vårt intervjuobjekt lite meddelsom – med en noe svevende henvisning til at det er ”litt forskjellig”. Når vi derimot spør hva som er hans yndlingsrett, svarer 50-åringen at den er for kostbar til at man kan spise den i det daglige – ettersom det handler om en saftig biff. Ryktene forteller også at han aldri takker nei til Pariser-pizza – og at han er flink til å grille. Han har en flott en hjemme.

Institusjonsårene

For oss som bare har kjent John-Harald i NFU er det absurd å tenke på at han som gutt i flere år bodde på den tidligere sentralinstitusjonen Emma Hjorth i Bærum. Der gikk han også på skole. Denne tiden liker han ikke å tenke tilbake på. - Vi ble lagt klokken seks – og kunne risikere å bli bundet både på armer og bein hvis vi ikke gjorde som ledelsen sa, sier John-Harald, som selv aldri opplevde det. Han var også på Statens senter for epilepsi i en periode – inntil han var godt nok medisinsk regulert. Da flyttet han hjem til sine foreldre igjen. De hadde i mellomtiden fått tilbud om plass for ham på en institusjon i Trondheim. - Men da sa de heldigvis stopp, presiserer John-Harald!

Som 26-åring flyttet han hjemmefra for godt etter at han forgjeves hadde søkt om leilighet i to år i forkant. Siden har han flyttet en gang, og bor nå på Eiksmarka i Bærum. Her trives han godt, selv om savnet etter å ha kjæresten Laila rundt seg i det daglige, gradvis vokser seg sterkere. De to møttes på et juleverksted i 2004. Det ble kjærlighet ved første blick, og turtelduene har vært sammen i to og et halvt år nå.

Jobb og fritid

På samme måte som i dag var det

langt fra enkelt for en person med utviklingshemning å få jobb for 25 år siden. Men lykken stod John-Harald bi – og han ble ansatt 1. august 1982 i det som het Norsk Forbund for Psykisk Utviklingshemmede (NFPU) den gangen. Det tok ikke lang tid før man i NFPU både så og verdsatte hans mange gode egenskaper. I talene som ble holdt på festen som NFU holdt i forbindelse med hans 50 årsdag, kom både tidligere og nåværende kolleger inn på hans pålitelighet, ærlighet og pliktoppfylgende måte å utføre sitt arbeid på. John-Harald har representert NFU på en rekke arrangementer og mange store konferanser om mennesker med utviklingshemning både i

Norge og flere andre land. Han har i flere sammenhenger også vært brukt som rådgiver i forbundets kvalitetssikrende arbeid med utvikling av diverse informasjonsmateriell.

Jubilanten har mange fritidsinteresser. Han er for eksempel en ihuga frimerkesamler. Hans egen samling teller over 51 000 nå. Jon Harald er medlem av frimerkeklubber både i Asker, Bærum og Oslo. Fotografering er i tillegg en kjær hobby. 50-åringen har ca. 13 000 lysbilder hjemme – som han selv sier er ”noenlunde systematisert”. Fortsatt tar han mellom åtte og ni hundre fotos i året.

Og som om ikke det var nok: Vår

John-Harald har jobbet i NFU i et kvart århundre. Det er rekord her i huset. (Foto: Lars Holtet)

John-Harald Wangen er ihuga frimerkesamler. (Foto: Jon Bjørnsen)

mann er keeper for fotballaget til idrettslaget VIVIL. Han har figurert i både Se & Hør, VG, Aftenposten og diverse andre media og vært bidragsyter og fotomodell i flere lettlestbøker for utviklingshemmede om seksualitet, om det å gå på besøk til hverandre og om mennesker som "bare trenger litt hjelp". Leserne av Samfunn for alle har også møtt ham i spaltene – der han blant annet har formidlet sitt syn på selvbestemmelse og seksualitet.

Selvbestemmelse er i det hele tatt et tema han alltid har vært opptatt av – ikke minst i forbindelse med sitt engasjement i Rådgivningsgruppa i

Bærum. Han ble medlem der i 1998, fordi han var "nysgjerrig". Annen hver tirsdag diskuteres det politikk og andre saker som har med mennesker med utviklingshemning å gjøre der i gården. Det er først og fremst John Haralds fortjeneste at gruppen har fått sin egen hjemmeside.

Lars

Et av de menneskene John-Harald er mest glad i, er Lars Holtet, som har vært hans støttekontakt i over ti år. De to møtes stort sett mandager hver 14. dag og ellers innimellom. Tospannet har vært i Danmark, på frimerkesmesse, er ofte på skogstur (vår mann med stresskoffert), der de deler sin felles interesse for fotografering. Lars & John-Harald griller mye sammen i sommerhalvåret. De spiser på samme restaurant hver gang de møtes ellers. Den ligger for øvrig et steinkast unna Vålerenga kirke. 50-åringen ble i sin tid døpt der. Han er konfirmert også, men står ikke i statskirken lenger. Han har meldt seg inn i Human Etisk Forbund i stedet. - Jeg vil ikke være medlem i en kirke som verken aksepterer samliv mellom homofile eller kvinnelige prester. Det må være fritt fram – også for dem, presiserer John-Harald.

Det største ønsket

Jubilanten har selvsagt gaveønsker i forbindelse med 50-årsdagen. Nest øverst står digitalt videokamera som kan kobles rett på PCen. Han fikk for øvrig penger av kollegene til det, i tillegg til et vakkert bilde av NFUs lands-

styre. Men aller mest ønsker han at Laila skal bli en del av hverdagen hans – så fort som mulig.

Da politiet ble tilkalt

John-Harald Wangen kommer på jobb i NFUs sekretariat presis klokken åtte hver morgen. Han inntar sin matpakke og tredjedels liter helmelk på minuttet klokken halv tolv. Syk er han så og si aldri. Så sjelden er det at da han en gang ikke dukket opp som vanlig på morgenkvisten uten å gi beskjed, ble kollegene urolige. De ringte og ringte – uten å få svar. Til slutt ble nøkkel til hans leilighet skaffet til veie, politiet kontaktet – som så tok seg inn. Der fant de kontorfullmektigen i sin søtteste søvn.

I tillegg til at denne historien handler om Wangens miniale fravær og gode evne til å være presis, sier den sitt om de andre NFU-ansattes omsorg for en kjær kollega!

IPLOS

NFUs forbundsleder Helene Holand er blitt oppnevnt som medlem av en arbeidsgruppe som skal jobbe videre med kartleggingsverktøyet IPLOS.

Egenandeler

De siste fire årene har egenandelene på helsetjenester steget tre ganger så mye som den øvrige prisstigningen i samfunnet. Nå stiger de på nytt. Fra 1. juli kommer egenandelene på en rekke helsetjenester til å stige med fem prosent. I løpet av de siste fire årene har taket på egenandeler steget fra 1350 kroner til 1660 kroner.

Det står mer på www.helserevyn.no

Minneord

Vi var mange som fikk ta farvel med Hans Jørgen Solum. Familien, naboer fra Orreveien, arbeidskollegaer fra Linken arbeidssenter og Lisanden, venner fra Lindgrov og ansatte i kommunen. Det ble en vakker minnestund.

Hans Jørgen var fra Kristiansand, men hadde bodd mange år i Risør. Først på Lindgrov – så i Orreveien. Han likte seg godt i Risør og ble medlem hos oss i Risør og Gjerstad lokallag av NFU. Hans Jørgen var medlem siden vi startet lokallaget for 30 år siden. Han var alltid aktiv på møtene og arrangementene våre.

Jeg husker spesielt engelskkurset vi hadde for en del år tilbake. Han var så flink. Hans Jørgen fortalte da at han hadde bodd i ett år i England der han hadde gått på språkskole.

Kjære Hans Jørgen, vi vil ta vare på alle de gode minnene!

Risør og Gjerstad lokallag av NFU,
Siw T. Wilson,
Leder

Sørlandets største arrangementshotell!

- Konferanse
 - Kurs
 - Arrangementer
- Barnas Hotell

Vi foreslår – du bestemmer – vi fikser

QUALITY HOTEL & RESORT KRISTIANSAND

BY CHOICE HOTELS

Landsstevne

I dagene 4. – 7. oktober arrangerer Lambertseter svømmeclubb årets landsstevne i svømming for utviklingshemmede på Lambertseter bad i Oslo. Det konkurreres i S14-klassen (klassen for utviklingshemmede) og en åpen klasse for de som ikke er kvalifisert inn i S14-klassen.

Norges Svømmeforbund vil i samarbeid med arrangøren i år utvide landsstevnet med en dag. Svømmekonkurransene vil som vanlig bli arrangert lørdag og søndag, mens det fredag 5. oktober blir kurs og treninger for både utøvere og trenere/ledere. Det blir i tillegg sosiale arrangementer.

Invitasjon sendes ut i løpet av august. Mer informasjon er lagt ut på www.svomming.no Interesserte kan også kontakte Kristin Homb i Norges Svømmeforbund på telefon 21029673 eller kristin@svomming.no

Høl i hue

I januar 2005 kom det nye refusjonsregler som gjelder sykler fra daværende Rikstrygdeverket. Nå skriver Østlands-Posten i to artikler om hvordan de slår ut for Hans Petter Sørnum (41) som har cerebral parese og lett utviklingshemning. Han har hatt sykkel siden han var seks og dermed fått trent beina sine.

Det var Bondevik-regjeringen som ville spare inn 18 millioner kroner på følgende krumspring: "Det gis ikke stønad til sykler for medlemmer over 26 år da det må antas at transportbehovet kan løses på annen måte, for eksempel ved grunnstønad til transport, elektrisk rullestol eller bil". Dette betyr at Sørnum kan søke om sykkel med motor, rullestol eller bil. Men ingen av disse hjelpemidlene vil bidra til å trene opp fysikken. Ikke bare er sykkel uten motor mest hensiktsmessig – den er også billigst.

NFU Rogaland fylkeslag har lagt ut de to avisartiklene i Østlands-Posten på sin nettside www.nfunorge.org/rogaland

Myter avlivet om atferdsanalyse

I løpet av tre dager på NAFO-konferansen 2007 kunne de over 800 deltakerne velge mellom 50 forelesninger. De som valgte å være en dag ekstra fikk med seg tilleggsseminaret, der temaet i år var psykiske lidelser blant personer med utviklingshemning.

AV: BITTEN MUNTHE-KAAS

For SFAs utsendte ble det første møtet med dette kjempearrangementet i regi av Norsk Atferdsanalytisk Forening en voldsom opplevelse. Det å skulle velge mellom så mange viktige og spennende forelesningstemaer, var ikke enkelt. Mange av foredragsholderne har heldigvis lagt ut forelesningsmateriellet sitt nå. Det er gjengitt på NFU Rogaland fylkeslags nettsider, i tillegg til en omtale av arrangementet.

Men i stedet for å referere noen løse setninger av det som ble sagt på de få forelesningene det var mulig for en person å få med seg, vil SFAs utsendte følge opp med reportasjer om noen av dem etter hvert. For vi fikk lyst til å legge kjøtt og blod på noen av de konkrete eksemplene og erfaringene fra arbeidet med barn og unge som ble presentert. Så viktige er de – også for andre i liknende situasjoner.

Prisbelønnet

Et av prosjektene vi kommer tilbake til i en senere utgave av SFA handler om et tilpasset psykiatritilbud til utviklingshemmede med psykoser og store atferdsforstyrrelser ved Drammen psykiatriske senter, Sykehuset Buskerud HF. De ansatte her fikk for øvrig en flott andre-plass i årets "Det nytterpris"-konkurranse nylig. I Drammen jobbes det både på tvers av fag, mellom ulike etater og ikke minst mot skole, barnevern, pårørende og andre nærpersoner – glimrende presentert av Hege M. Nilsen og Evelyn Skalstad.

Kai Ove Ottersen og Torveig Rønningen orienterte om det som har skjedd med Amanda som har autisme. Hun er fra den lille, avsides Osen kommune i Hedmark, som i utgangspunktet hadde lite utdannet personell. De to fortalte om framgang og resultater som med god veiledning, entusiastiske medarbeidere og et nært samarbeid med mor, er oppnådd med denne jenta, som ble spådd en dyster framtid. Gjennom systematisk opplæring og samarbeid om alt fra språkutvikling til forebygging av problematferd lever trettien år gamle Amanda i dag et godt og meningsfylt liv i egen bolig.

De ansatte som jobber med henne hadde lite eller ingen erfaring med en atferdsanalytisk tilnærming. Men de var villige til å lære noe nytt og ser nå hvilke særtrekk Amanda har mulighet for å forandre og hvilke hun må få beholde. Spesielt denne presentasjonen, som sjefpsykolog Børge Holden ved habiliteringstjenesten i Hedmark har skrevet bok om, ga både undertegnede

Berit Snerten, Bodil Rønningen, Toril Nettet, Torveig Rønningen og Kai Ove Ottersen gleder seg stort over Amandas framgang. Sjefpsykolog Børge Holden (til høyre) har skrevet bok om Amanda.

Evelyn Skalstad og Hege M. K. Nilsen orienterte om arbeidet blant mennesker med utviklingshemning med psykoser og store atferdsforstyrrelser ved Drammen psykiatriske senter.

og andre tilhørere noen skikkelige aha-opplevelser.

For i likhet med mange andre som har levd en stund har undertegnede aldri glemt verken den forferdelige "Grosaken" eller andre mediaoppslag om terapeuters misbruk av denne metoden, som med rette svekket fagfeltets omdømme. På NAFO-konferansen ble det imidlertid formidlet eksempler på hvordan opplæring og behandling i atferdsanalysens navn foregår i praksis anno 2007. Det gjorde at NFUs utsendte fikk avlivet noen myter. Som for eksempel handlet om at metoden ensidig innebærer en mekanisk og kunstig form for læring, at den ikke bygger på barnets egen vilje og interes-

ser og at den medfører tvang. Flere av eksemplene som ble presentert, viste tvert imot at den er svært fleksibel, og at man i dag blant annet kan behandle utfordrende atferd på en "mykere" måte, både blant mennesker med autisme, utviklingshemning og andre utviklingsforstyrrelser.

Ikke minst gjorde det inntrykk å møte de mange, stolte og entusiastiske ansatte på konferansen, som med sin ulike faglige bakgrunn formidlet både egne og andres erfaringer og dype glede over den trinnvise og betydelige framgangen til "sine" barn og ungdommer. Det ble samtidig ikke lagt skjul på at denne tilnærmingen krever mye både av barnet selv – og ikke minst av alle som har

med den enkelte å gjøre.

Som med alle andre metoder krever også atferdsterapeutisk tilnærming et nært samarbeid med foreldre og pårørende. Det er de som klarest kan formidle det barna deres trenger.

Ta organisasjonene med!

Samfunn for alle dro på eget initiativ til NAFO-konferansen 2007. På konferansen til neste år håper vi at Norsk Atferdsanalytisk forening kjenner sin besøkelsestid og også inviterer brukerorganisasjonene til å formidle sine erfaringer og synspunkter på godt – og vondt – om denne metoden.

Får frastjålne penger tilbake

Etter noe debatt tok flertallet i Fredrikstad bystyre arbeidsgiveransvar og betalte nylig tilbake 20 000 kroner til en kvinne med utviklingshemning. Hun ble frastjålet pengene sine av en spillavhengig vernepleier ansatt i kommunen.

Saken ble brakt inn for Bystyret som en interpellasjon av FRP-politiker Bjørnar Laabak. Bakgrunnen var at den tidligere bedrageridømte vernepleieren tilstod tyveriet og ble dømt for det, men ikke har tilbakebetalt en krone av beløpet siden tingrettsavgjørelsen for drøyt et år siden.

I debatten ga Bjørnar Laabak uttrykk for at denne saken ikke bare handler om jus. Han håpet at representantene ville vurdere den ut fra den ombudsrollen de har overfor innbyggerne, for på den måten å gjenvinne "både tillit og respekt hos flere av sine tjenestebrukere". Det var bare Arbeiderpartiet, Venstre og tre representanter fra Høyre som stemte imot innstillingen om at kommunen burde erstatte pengene.

*Jan-Ove Kvalvåg er glad for at søsteren får pengene sine tilbake.
(Foto: Erik Hagen, Fredrikstad Blad)*

Det var kvinnens bror, Jan-Ove Kvalvåg (bildet), som skjønnte at noe ikke stemte da søsterens bilforsikring ikke ble betalt og inkassovarslene strømmet på. Han sier i en kommentar til Fredrikstad Blad at han er glad på vegne av søsteren sin, og tror at det vil få langsiktige konsekvenser.

Selvfølge

NFUs forbundsleder Helene Holand er også glad for at saken gikk i kvinnens favør. I en kommentar til Samfunn for alle sier hun imidlertid at hun samtidig får noen tanker om at det burde være en selvfølge når en kommunalt ansatt misbruker sin stilling på denne måten. - Problemet er at Fredrikstad kommune i denne sammenheng er unntaket fra regelen, og at kommuner flest unnlater å ta sitt arbeidsgiveransvar i slike saker. Dermed er det de svakeste som må betale disse regningene. Jeg kan ikke si annet enn at det gjør meg både forbannet og fortvilet, sier Helene Holand.

Samfunn for alle vil gjerne høre fra folk som ikke har fått tilbake penger som tjenesteytere har stjålet fra dem. Ring 92 83 68 09 eller skriv til bittenmk@yahoo.com eller sfa@nfunorge.org

Inkluderende lek

Voksne spiller en avgjørende rolle i å skape inkluderende lek for barn med multifunksjonshemninger. Det mener Svein Lillestølen og Knut Slåtta som har utviklet en modell som klargjør hvordan team i barnehager og skoler kan utvikle felles aktiviteter som fremmer glede, deltakelse og kommunikasjon. Interesserte kan lese mer på www.statped.no

Sterk appell av Merkesteinane

Bassist Arild Halse i musikergruppa Merkesteinane holdt en sterk appell under åpningen av en europeisk filmfestival i Litauen nylig, der "It is hard to be a rock'n roller" ble vist som åpningsfilm. I appellen understreket Halse blant annet at det må bli slutt av all diskriminering av funksjonshemmede.

Bortimot 1000 personer hadde funnet veien til åpningsseremonien der "Merkesteinane" også holdt en vellykket konsert. Halse holdt sin appell på engelsk – som ble tolket direkte til litauisk. Interesserte kan lese appellen i sin helhet både på musikernes egen hjemmeside (www.merkesteinane.no) og NFUs nettsider www.nfunorge.org

Om ufaglærte i bofellesskap

Mangel på vernepleiere truer kvaliteten på tjenestene til mennesker med utviklingshemning.

I et helsides oppslag i Bergens Tidende nylig er lederen av NFU Hordaland fylkeslag, Oskar Eide, bekymret over mange ufaglærte. - Dette gjør at brukerne blir offer for manglende kompetanse. Stor utskifting av personell i boligene og konsekvensene av at brukerne hele tiden må forholde seg til nye folk, er et stort problem. Vi må se på organiseringen av bofellesskap for å gjøre disse arbeidsplassene mer attraktive, mener han.

Mona Eide, hovedtillitsvalgt i Fellesorganisasjonen, påpeker at rekrutteringsproblemene dels kan forklares med bedre faglige utviklingsmuligheter innen psykiatrien. - Mange vernepleiere velger derfor denne sektoren, sier hun.

Les mer på www.bt.no av 19. mars d.å. Artikkelen er også lagt ut på NFU Rogaland fylkeslags nettsider.

God sommer!

Mer penger til "tunge" brukere

Kommunene vil fra neste år få dekket mer av utgiftene til såkalt ressurskrevende brukere, samtidig som kommunalminister Åslaug Haga (SP) vil overta ansvaret for finansieringen.

Ifølge www.helserevyen.no skal det bli lettere for kommunene å finansiere tjenester til innbyggere med store og sammensatte pleiebehov. I dag dekker en gjennomsnittskommune de første 770 000 kronene til pleie selv, mens staten tar 70 prosent av resten av regningene. Antallet ressurskrevende brukere øker, og staten betalte ut tett på 1,7 milliarder kroner i tilskudd til 317 kommuner i fjor. Den nye modellen skal blant annet innebære at staten tar en større del av regningen. Interesserte kan lese mer på www.helserevyen.no

Kjære bladet Samfunn for alle

Vi er to som fikk lyst til å skrive til dere. Dessuten er Hilde Løvås vår aller beste venninne. Vi jobber sammen med henne på Invivo. Hilde er ei real jente, snill og positiv og stiller alltid opp for oss. Vi sender med et bilde av oss selv som vi inderlig håper dere setter inn i bladet. Det ble tatt på en høstfest for utviklingshemmede. Ha det bra!

Beste hilsener fra Anicken og MORRIS

På bildet ser vi Hilde, Anicken, Morris og Nordis.

Temanummer

Som meldt i forrige utgave av Samfunn for alle viste TV2 i Danmark nylig en rystende reportasje om forholdene ved flere bofellesskap for mennesker med utviklingshemning. Via skjult kamera fikk seerne se voldsomme bilder av beboere som nedverdiges, ydmykes, som ligger i sin egen urin i mellom 13 og 15 timer. Reportasjen viser beboere som blir lagt i seng klokka 19 og først får stå opp kl. 10 neste formiddag. Seerne møter et personale som var mer opptatt av å spise maten sin, drikke kaffe, snakke sammen og ikke minst se TV.

Denne saken har naturlig nok vakt voldsom debatt i Danmark. Men til tross for dette skrekkszenariet og de groteske og helt uakseptable forholdene som er avdekket, forsøker en rekke forfattere likevel å fastholde positive tanker i så å si hele siste utgave av LEV (nr. 2/2007), som er medlemsbladet til NFUs danske søsterorganisasjon. Det har fått tittelen "Sådan kommer vi videre". Her tenkes det utvikling, nye metoder, ledelse, ressurser og menneskesyn som aldri før. Dette er nyttig, viktig, lærerikt og tankevekkende stoff – også for norske foreldre, fagfolk og andre som har med mennesker med utviklingshemning å gjøre. Temanummeret kan du lese i sin helhet ved å gå inn på LEVs hjemmeside www.lev.dk, der det er lagt ut i pdf-format.

Bioteknologiloven

- Downs syndrom er ingen alvorlig sykdom. Det sa statsråd Sylvia Brustad i sin presentasjon av regjeringens forslag til endring i bioteknologiloven.

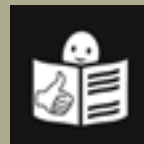
Like etter at denne utgaven av Samfunn for alle gikk i trykken, behandlet Stortinget helse og omsorgskomiteens innstilling. NFUs forbundsleder Helene Holand beklaget at også komiteen åpner for genetisk undersøkelse av befruktete egg. Hun mener at dette er med på å klassifisere og selekttere mennesker på grunnlag av egenskaper.

Det er fra Regjeringens side presisert at Downs syndrom ikke er en alvorlig, arvelig sykdom. I dagens praktisering av abortloven tillates det senabort på fostre med denne diagnosen under henvisning til at det er en alvorlig sykdom. NFU forventer nå en endring av praktiseringen av abortloven i tråd med de presiseringer som er gjort i forbindelse med de foreslåtte endringer i bioteknologiloven.

Hennings frihet opp i Stortinget

Henning Furulund i Asker har kraftig epilepsi. Han kan få anfall som er veldig farlige. Derfor ønsker han nå å prøve ut en ny trygghetsalarm. Alarmen kalles en GPS-alarm. Med den kan han bevege seg trygt hvor han vil. Får han anfall, går det an å finne alarmen. På alarmsentralen kan folk se hvor Henning er akkurat da.

Politiker Morten Høglund i Asker synes at alle kommuner skulle ha slike alarmer. Han synes også at kommunene kunne samarbeide om alarmene. Da kan de som bruker dem også dra til andre kommuner og være trygge. Dette har han spurt helseminister Sylvia Brustad om i Stortinget. Men det må hun komme tilbake til senere, svarte hun.

Henning Furulund i Asker ønsker å prøve ut en ny type trygghetsalarm som gjør at han kan bevege seg trygt der han vil. Alarmen kan spores opp, og brukerens GPS-posisjon avleses på en sentral med ti meters feilmargin.

Bakgrunnen er at Furulund har kraftig epilepsi med anfall som kan være livstruende hvis han ikke får øyeblikkelig hjelp. Denne teknologien er opprinnelig beregnet på å spore opp stjålne gjenstander, men kan med litt tilpassning også benyttes til å finne brukere som trenger hjelp. Nå håper Furulund at også andre kan få nytte av den.

Storingsrepresentant Morten Høglund (FrP) fra Asker tok denne saken opp med helseminister Sylvia Brustad i Stortingets spørretime nylig. Høglund viste til at få kommuner i dag har tilbud om slike alarmer, og etterlyste initiativ fra statsråden for at slike trygghetsalarmer kan bli tilgjengelig i alle kommuner og at nødvendig samordning kan komme på plass.

“Litt skepsis”

Sylvia Brustad ga først uttrykk for ”litt skepsis” til å innføre GPS-alarmer i alle norske kommuner. Hun tvilte både på at statlige myndigheter skal etablere noe som kan komme til å likne en

monopolordning for en type tekniske hjelpemidler der kommunen har ansvar for å yte nødvendige omsorgstjenester. Brustad minnet også om de etiske og personvernmessige sider som må vurderes og tenkes gjennom. - Vi må selvfølgelig se ny teknologi i lys av hva slags omsorgstilbud vi ønsker å gi, sa hun.

Samordning

Høglund viste i sitt svar til statsråden til at man i Asker har en bruker, men mangler systemet for å ta denne type alarm i bruk i det kommunale omsorgsapparatet. - Disse brukerne er mobile og aktive, og ikke sengeliggende. De ønsker en livskvalitet som oss andre, og dermed å kunne bevege seg over kommunegrensene. Noen må legge til rette for en type samordning som gjør at de kan ha den ønskede trygghet, mente Høglund. Han lurte på om helseministeren kan tenke seg en forsøksordning for et begrenset antall kommuner og brukere.

Ikk svar nå

Brustad svarte at hun har den største forståelse for at personer som har muligheten til det, ønsker å være aktive – selvfølgelig også på tvers av kommunegrensene. -Jeg er også svært åpen for at vi i alle mulige sammenhenger, ikke

minst kommunene i mellom – må se på samordning på tvers av kommunegrensene. Jeg er imidlertid ikke beredt til å svare på spørsmålene til Høglund her og nå. Jeg tar med meg hans innspill og viser igjen til de innvendingene som jeg mener vi må gå gjennom før det eventuelt blir vurdert å skulle gjøre noe slikt.

Morten Høglund presiserte deretter at det verken for ham, og sikkert ikke for statsråden heller, vil være aktuelt å tvangsplassere slikt utstyr på noen. - Vi vet heller ikke hvor stort omfang det er snakk om. Det er i dag yngre brukere med trygghetsalarm som opplever uttrykket når de er utenfor egen bolig. Her kan ny teknologi være til hjelp. Jeg er glad for at statsråden vil se om det er noe man fra statens side kan gjøre for å sikre at disse brukerne kan få en bedre trygghetsfølelse fremover, sa Morten Høglund.

Storings-debatten

Interesserte finner både Høglunds spørsmål og debatten som fulgte under linken ”spørsmål” på www.stortinget.no.

*Henning Furulund (bak) vil prøve ut den nye alarmen. Ole Jacob Skeie fra NFU Asker lokallag støtter prosjektet.
(Foto: Helge Heyerdahl, Asker og Bærum Budstikke)*

Etter helse- og sosialministerens svar i spørretimen har Henning Furulund skrevet følgende brev til Sylvia Brustad:

Mitt navn er Henning Furulund.

Jeg må få lov å komme med at jeg ble veldig skuffa av svarene som du kom med i spørretimen 9. mai 2007 av deg som er vår helse- og sosialminister i sak nr. 22 om GPS trygghetsalarm. Først klarte du å misforstå spørsmålet til Morten Høglund. Du trodde kanskje at det prøveprosjektet med den trygghetsalarmen med GPS skulle være over hele landet. Der tok du kjempfeil. Jeg skal si deg hvis du ikke fikk det med deg, at prøveprosjektet bare er i Asker og Bærum Brannvesenet og koster ikke mye. Det som jeg ble skremt av det er at du kom til å si at du var skeptisk til saken. Da fikk jeg et bilde som jeg tolket som jeg sitter igjen med det var at du sa at alle som trenger GPS trygghetsalarmer bare skal ligge i sengen. Det var det som jeg opplevde jeg av det som du kom med. Jeg synes at jeg må bli skuffa når du sier slik at ”vi skal vurdere det og at vi skal komme tilbake til en senere anledning”. Det er nå jeg vil begynne med den GPS alarmen som jeg trenger og ikke til jul. Isteden kunne du kanskje sagt at vi skal gjøre noe med det og at det høres ut som et spennende tiltak, det kunne du sagt. Jeg vil si at jeg ble skuffa over deg at jeg fikk avslag av deg...

Jeg ønsker et svar innen 3 uker.

Mvh
Henning Furulund

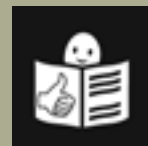
Spesialrådgiver med helhetssyn

Den internasjonale avdelingen i NFU med Knut Roger Andersen i spissen er nedlagt, men solidaritetsarbeidet fortsetter.

Nå skal Andersen arbeide som spesialrådgiver i NFU. Han skal fortsatt jobbe med internasjonale spørsmål,

og er også nestleder i Atlas-alliansen og styremedlem i SAFO.

Knut Roger Andersen vil reise rundt til alle lokallag og fylkeslag i landet. Han vil hjelpe til der det trengs.

- Til tross for at vi lever i verdens rikeste land, er livssituasjonen for mennesker med utviklingshemning og deres familier i Norge i ferd med å bli dårligere. NFUs rolle som vaktbik-

Spesialrådgiver i NFU, Knut Roger Andersen.

kje er derfor viktigere enn noen gang. Både på landsmøtet i 2006 og på fylkesledersamlingen i januar var det derfor enighet om at det nå må skje en sterkere interessepolitisk satsing nasjonalt fra NFUs side. Selv om dette har ført til at forbundets Internasjonale avdeling nå er nedlagt, betyr det slett ingen slutt på solidaritetsarbeidet i NFUs regi.

Knut Roger Andersen har ledet forbundets internasjonale avdeling siden 1999. Fra og med 15. mai gikk han imidlertid over i stillingen som spesialrådgiver i stabsfunksjon.

Den nyopprettede rådgiverstillingen innebærer at Andersen fortsatt skal arbeide med internasjonale spørsmål rettet inn mot FN og Inclusion International, EU/EØS, Inclusion Europe og Nordisk Samarbeidsråd. Dette er viktige interessepolitiske arenaer for NFU. Som nyvalgt nestleder i Atlas-alliansen skal han dessuten jobbe

med NORAD-finansierte prosjekter. Interessepolitisk arbeid direkte knyttet opp mot myndighetene i Norge på ulike nivåer blir også en viktig oppgave i tiden framover – ikke minst som styremedlem i SAFO. Han tar i tillegg mål av seg til å besøke samtlige lokal- og fylkeslag der han skal jobbe med motivasjon, inspirasjon og nettverksbygging med utgangspunkt i hvordan medlemmene selv opplever sin situasjon der de bor.

- Det høres ut som om du har påtatt deg fire heldagsjobber – samtidig?

- Når man liker å stå på, er glad i NFU og brenner for arbeidet for et samfunn for alle der alle skal med, kjennes det ikke slik ut, svarer Knut Roger Andersen.

Media

En annen viktig bit av hans spesialrådgiverarbeid blir i tillegg å overvåke mediabildet. Andersen er opptatt av at det nå må bygges opp et system som gjør at NFU reagerer øyeblikkelig når media tar opp saker som har med mennesker med utviklingshemning å gjøre. - Det holder ikke at media ringer oss. Vi må som organisasjon selv i langt

Manuella Rørfeldt og Silje Handeland arbeider nå med NFUs solidaritetsarbeid i Afrika, Nepal og Moldova.

større grad ta initiativ til å få løftet sakene våre fram for allmennheten. Det skal bli slutt på at media tar kontakt med andre interesseorganisasjoner for å få kommentarer til saker som har med gruppen vi arbeider for å gjøre. Vi må kort og godt i større grad ta tak i virkeligheten slik den oppleves som et problem for den enkelte. Det betyr for eksempel at hvis et lokallag forgjeves har protestert mot et kommunestyre som vil samle mennesker med utviklingshemning i et segregert botiltak, kan min jobb være å dra dit, organisere en aksjon for å mobilisere, synliggjøre hva som er i ferd med å skje, inspirere – som i sin tur i beste fall vil rekruttere nye medlemmer.

FN-konvensjonen

Andersen kommer gjentatte ganger inn på hvor viktig det er å se arbeidet for NFU nasjonalt i sammenheng med

FN-konvensjonen for funksjonshemmede som ble signert 30. mars i år. - Nå er det om å gjøre å få konvensjonen bygget inn i all tenkning, i all lovgivning og politikk på alle livsområder.

Denne konvensjonen vil få stor betydning også for livssituasjonen for enkeltmennesket med utviklingshemning i Norge. Når det for eksempel skjer en reduksjon av et opplæringsstilbud i en bydel i Oslo eller en familie med et pleietrengende barn i Haugesund ikke får et økonomisk livsgrunnlag som er til å leve av – er dette i strid med konvensjonen som Norge har signert og dermed har forpliktet seg til å følge. Jeg ser min jobb i NFU som spesialrådgiver både nasjonalt og internasjonalt i sammenheng med den, presiserer Knut Roger Andersen.

Smånytt

Aldring

Personer med Downs syndrom kan oppleve aldringsprosessene som skremmende og uforståelige. De kan også ha problemer med å forklare hvordan de har det. Det er derfor viktig at mennesker i deres omgivelser har kunnskap om hvordan det rent medisinsk er å eldes med syndromet.

Skauge forlag har gitt ut en ny bok om dette temaet som så mange vet for lite om. Både heftet om medisinske sider ved Downs syndrom og hvordan det er å bli eldre med syndromet kan bestilles via e-postadressen post@skaugeforlag.no eller ved henvendelse på telefon 41 10 57 23.

Interesserte kan lese mer om de to heftene på forlagets hjemmeside www.skaugeforlag.no

NB!

I siste utgave av tidsskriftet Nota Bene som utgis av Statens råd for funksjonshemmede stiller professor, forsker og leder av Rådet, Jan Tøssebro i sin spalte spørsmålsteget ved hvorvidt pendelen er i ferd med å snu for utviklingshemmede. Tøssebro viser blant annet til reportasjen i forrige utgave av Samfunn for alle (nr. 2/07) der vi hadde en kritisk gjennomgang av utviklingen i Trondheim. Han er selv blitt kontaktet av to fylkeslag av NFU på grunn av kommuners planer for utbygging av store bofellesskap med 8-12 beboere. Les mer på www.srff.no eller få Nota Bene tilsendt ved henvendelse til telefon 81 02 00 50 eller adressen postmottak@srff.no

Anne-Guri Søndrol fra Leira skreiv denne stilen nå i vår til nynorsktentamen. Ho er 16 år og er yngst i ein søskenflokk på fire. Ho har storebror Torkjel (26) og eneggede tvillingsøstre Ingrid og Marit som er 23 år. Det er henne som Anne-Guri skriver om her, mens det var mamma Randi Søndrol sendte den til Samfunn for alle.

“Mi vesle storesyster”

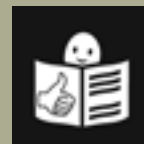
Anne-Guri har skreive ein stil om systera Marit. Marit har ein hjerneskade. Ho har også epilepsi. Det gjer at ho kan få anfall. Difor kan ho ikkje køyre bil.

Marit er utviklingshemma. Ho har ei tvillingsyster som heiter Ingrid. Berre Marit har hjerneskade. Legane trudde ikkje at Marit kom til å gå eller snakke. Marit elsker å bade og å gå turar. Også på ski!

Marit snakkar som ein foss, både med folk ho kjenner

og ikke kjenner. Marit er omtenkjam. Ho vil alltid at folk rundt seg skal ha det bra.

Tvillingsystera Ingrid er med Marit på Haraldvangen. Haraldvangen er ein ferieleir for utviklingshemma. Anne-Guri synes Marit er ei veldig god syster. Ho vil ikkje byte Marit bort med noko anna syster på denne jord!

TEKST AV: ANNE-GURI SØNDROL
FOTO: RANDI BANG SØNDROL

På Leira bur det ei sprudlande, ung dame. Ho er 23 år og har fast jobb. For eitt par år sidan bygde ho seg ei stor og fin leiligheit. Leiligheita er ein del av eit stort, flott hus. Der bur også hennar beste venner: Ingunn, Torun og Liv. Marit bur like ved der ho jobbar.

Jenta du har fått høre om, er Marit systera mi. Det er noko som skil Marit frå mange andre. Ho har CP, altså cerebral parese. Cerebral tyder hjerne, og Marit har ein hjerneskade. I tillegg har ho epilepsi som gjer at ho kan få anfall.

Mange kallar tilstanden til Marit for ein sjukdom. Som om det er noko vi har gjort gale, går over eller kan legast. Men det er ingen sjukdom, og det er i hvert fall ikkje smittsamt.

Tilstanden hennar gjer at ho ikkje har lov til å køyre bil. Får ho eit anfall i ein bil mens ho køyrer, vil det gå rett i grøfta, eller inn i ein annan bil. Hjerneskada hennar svekkar oppfatnings-evna hennar, refleksane fungerer ikkje som dei skal.

Ho har ikke lært seg å lesa eller å skriva enda, men ho kjennar til stor M og

stor A. Ho seier lurt at ”M står for Marit og A for Anne-Guri”.

Marit er utviklingshemma, men det er mange som ikkje ser det ved fyrste augkast. Vi som er i familie med Marit, får stadig høyre om kor pen ho er, og at ho er utadventd.

Då Marit kom til verda i 1983, fekk mamma, pappa og storebror Torkjel ei stor overrasking. Marit vart fødd fyrst, og så viste det seg at det kom ein unge til. Ho hadde gøymt seg bak Marit under ultralyden, og dermed trudde alle at Marit kom til å komme aleine, men det gjorde ho da altså ikkje. Ingrid er tvillingsystera og ho utdannar seg til å bli førskulelærer. Ingrid og Marit er einegga tvillingar, men det er berre Marit som har ein hjerneskade.

Hjerneskada kom då Marit fortsatt var eit spedbarn. Ho vart send med helikopter til sjukehuset, noko ho er

“Marit er omtenkjam. Ho vil alltid at folk rundt seg skal ha det bra.”

Anne Guri og Marit (Foto: Ragnhild Søndrol)

veldig stolt av. I to-tre årsalderen sa legane at hu truleg ikkje kom til å gå eller snakke. Slik tilstanden hennar er i dag, skulle ein tru at det berre var noko som legane fann på. Ho er aktiv, elsker å bade, gå turar både med og utan ski. Marit likar å bli sett, ho snakkar som ein foss, både med folk ho kjenner og ikke kjenner. Eg kan hugse turen eg, Marit, mamma og pappa hadde til Bergen for nokre år sidan. Vi skulle få nøkkelen til ei hytte på campingplassen. Mens mamma og pappa går inn i resepsjonen, blir eg og Marit sitjande att i bilen. Det er varmt i bilen, og Marit sit med andletet ut av vindauget. Samtidig kjører ein varebil som parerer på sida til Marit, kanskje 20 cm frå bilen vår. Sjølvsgagt starter Marit å prate med dei to i den andre bilen. Ho har jo tross alt hodet så godt som inne i den andre bilen. Det er ein mann og

ei dame som leiger ut campingbilar, og Marit får ein caps med logoen deira. Når mamma og pappa kjem att, spør dei korleis Marit har fått tak i capsen. Dei syntes berre at det var morosamt. Frå den dagen eg vart fødd, har Marit hatt stor stoltheit over å vera storesyster mi. Det er ikkje snakk om at eg skal bestemme over ho, for det er jo ho som er eldst. Ein ting er sikkert, Marit er omtentksam. Ho vil alltid at folk rundt seg skal ha det bra. Har Marit for eksempel ein brus mens personen ved sidan av ho ikke har noko, gjev ho med glede bort halve brusen. På den måten skil ho seg fra mange andre utviklingshemma.

Ingrid eller "kvillingen min" som Marit kallar ho, er med Marit på Haraldvangen. Haraldvangen er en slags ferieleir for utviklingshemma. Så godt som

alle på Haraldvangen veit kven Marit er. Eit år sang dei bursdagssangen for Marit sjølv om ho ikkje var der. På Haraldvangen får Ingrid og Marit stå på vannski, køyre tube, fiske, reise på beversafari og mykje, mykje meir.

Torkjel er, ifølge Marit, den supre, men plagsame storebroren. Ein sommardag på stølen satt Marit og pusla puslespell. Så starta Torkjel å smådytte Marit i sida. Først vart ho irritert, så gjekk det over til latter. Då pappa kom, sa Marit: "Pappa, kan vi ikkje kaste Torkjel i søplekassa?" Men ho er uansett glad i Torkjel.

Og uansett så er Marit ei veldig god syster. Folk spør meg om det ikkje hadde vore godt å byte Marit bort. Men eg ville ikkje byte Marit bort med noko anna syster på denne jord!

Stille om tvang ved helsehjelp

- Myten om at det kan settes likhetstegn mellom utviklingshemning og manglende samtykkekompetanse må avlives en gang for alle. Min påstand er at mange utviklingshemmede har det.

NFUs forbundsleder Helene Holand møtte både motstand, men mest støtte over denne påstanden da hun deltok i en paneldebatt på temadagen "Tvang i forbindelse med helsehjelp", som firmaet Ridderne i Sandvika i Akershus arrangerte nylig. Den ene foredragsholderen, Lars Ole Bolneset, repliserte at utviklingshemmede flest kan ha samtykkekompetanse i perioder – og ikke i andre. Han mente at det uansett er et faktum at det generelt brukes for lite tid på å gi dem den kunnskapen de trenger for å kunne ta denne kompetansen i bruk.

Mange venter

Bakgrunnen for denne temadagen var det nye kapittelet 4a "Helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse som motsetter seg helsehjelp m.v." som Stortinget vedtok i desember i fjor i lov om pasientrettigheter. Mange er de som nå venter på at myndighetene skal utarbeide en forskrift med veiledning til de nye lovreglene – som skal hindre vesentlig helseskade og forebygge og begrense bruk av tvang. Av en eller annen grunn lar imidlertid rundskrivet med retningslinjer vente på seg. Det er derfor ingen grunn til å tro at de nye lovreglene trer i kraft før sommeren 2008.

Påfallende

Lars Ole Bolneset og Jan Gunnar Berg viste innledningsvis i sitt felles meget informative og tankevekkende foredrag til at både Helseavdelingen hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Sosial- og helsedirektoratet og Helse- og omsorgsdepartementet har sett fram til å bli orientert om innspill og det som ellers måtte komme fram av spørsmål og oppfatninger om de nye lovreglene på

Lars Ole Bolneset og Jan Gunnar Berg.

denne temadagen. Likevel mente alle tre instanser at det var for tidlig å delta på det selvsamme arrangementet. Det var derfor bare NFUs forbundsleder Helene Holand og første nestleder i FO, Siv K. Kjølmoen som stilte opp. Flere av deltakerne på temadagen ga overfor Samfunn for alle uttrykk for at de opplever offentlige myndigheters taushet omkring de nye lovreglene og det faktum at arbeidet med rundskrivet og retningslinjene ennå ikke er påbegynt, som påfallende.

Det var uansett synd at representanter for øvrigheten valgte å ikke dukke opp. For det som kom fram på temadagen var ikke minst viktig i det videre arbeidet med å gi helsetjenester til personer som uavhengig av diagnose mangler samtykkekompetanse. Nett-opp fordi kapittel 4a i sosialtjenesteloven ikke omhandler bruk av tvang og makt i forbindelse med tvangsmedisinering,

tvungen undersøkelse og behandling, er dette nye kapittelet 4a i lov om pasientrettigheter meget viktig.

Noen innspill

I forbindelse med paneldebatten kom flere av deltakerne med interessante innspill og synspunkter om de nye lovreglene. Helene Holand ga uttrykk for bekymring over at kommunene vil kunne bruke de nye bestemmelsene om bruk av tvang i lov om pasientrettigheter i større grad enn kapittel 4a i sosialtjenesteloven, som etter NFUs oppfatning gir den enkelte bedre rettsvern. Andre kom inn på at pasientens rett til selvbestemmelse i forhold til helsepersonells krav til forsvarlighet, vil innebære en utfordring i denne sammenheng. Fortsatt er det også uklart hvem som skal ha det faglige ansvaret for å sette i verk tvungen helsehjelp. Det ble i tillegg påpekt at selv om en del av de som arbeider i boliger for personer med utviklingshemning har lisens eller autorisasjon for å drive helsehjelp, er det usikkert hvorvidt de kan gjøre det hjemme hos den enkelte.

Sterkt signal

Deltakerne var imidlertid enige om at de nye lovreglene er et sterkt signal fra lovgiverne for å sikre at alle som trenger det, skal få nødvendig helsehjelp og at bruk av tvang skal forebygges og begrenses i den grad de lar seg gjøre.

De nye lovreglene her. De er lagt ut i sin helhet på www.ridderne.no

Hvem er Ridderne?

Firmaet "Ridderne" ble etablert i Sandvika i Akershus i fjor. De ansatte som alle har lang erfaring og solid kompetanse fra arbeid med mennesker med utviklingshemning, tilbyr opplæring til bydeler og kommuner. Mer informasjon om hva slags opplæring de tilbyr er lagt ut på ovennevnte nettside.

Seier med bismak

NFUs nestleder Alf Anvedsen trodde han takket ja til tredje år på videregående skole for sin datter med utviklingshemning da han fikk sakkyndig vurdering og inntaksbrev med svarskjema om tilbudet for en drøy måneds tid siden. Brevene var imidlertid fulle av uforståelige koder. Det skulle vise seg at tilbudet innebar 25 prosent mindre spesialundervisning enn det datteren får i dag. Anvedsen klaget og fylkeskommunen omgjorde vedtaket slik at spesialundervisningsressursen opprettholdes.

- Jeg forstod rett og slett ikke innholdet i brevene. Jeg visste ikke at noe var på gang med min datters skoletilbud. Først etter å ha lest inntaksbrevet flere ganger, forstod jeg at det var et enkeltvedtak om spesialundervisning. Da ba jeg om å få tilsendt sakkyndig

Alf Anvedsen vant en seier med bismak på sin datters vegne.

vurdering. Jeg har sikkert lest over 100 enkeltvedtak om andre elever opp gjennom årene. Mange har jeg vært

uenig i og mange er blitt påklaget. Men det har aldri vært problemer med å se at enkeltvedtaket er et enkeltvedtak, sier Alf Anvedsen i et intervju på nettsidene til NFU Rogaland fylkeslag. Her er saken belyst både grundig og informativt.

- Det at fylkeskommunen omgjorde vedtaket er likevel en seier med bismak, sier Anvedsen i en kommentar til Samfunn for alle. Han har etterlyst forklaringer på kodene uten å få det han mener er en god nok forklaring. Nå frykter han at andre elever i samme situasjon som datteren er blitt gjenstand for samme grove saksbehandlingsfeil og fått kutt i sitt tilbud om spesiaundervisning uten å forstå det. NFU Rogaland fylkeslag vil nå klage på saksbehandlingen. Les mer på www.nfunorge.org/rogaland

Special Olympics

Norges Idrettsforbund (NIF) og Olympiske Komité har inngått samarbeidsavtale med Special Olympics Norge (SON). Avtalen skal bidra til å styrke forholdet mellom den organiserte idretten og SON – i tillegg til å øke aktivitetsnivået og rekrutteringen av utøvere med utviklingshemning.

- Dette er en viktig avtale for norsk idrett og kommer i forlengelsen av det totale inkluderingsarbeidet som NIF nå gjennomfører, sier generalsekretær Inge Andersen i Norges idrettsforbund og Olympiske Komité.

Direktør Geir Smeby i SON gleder seg på sin side nå både over avtalen med Norges største frivillige organisasjon og ikke minst over at prinsesse Märtha Louise har takket ja til å være den øverste beskytter for Special Olympics Norge.

Interesserte kan lese mer på www.nif-idrett.no og www.specialolympics.no

Generalsekretær Inge Andersen i NIF (til venstre) og direktør Geir Smeby i SON.

Prinsesse Märtha Louise har takket ja til å være Special Olympics høye beskytter.

BUTIKKEN
Videråsen Landsby

Dagligvare, helsekost og gaver

Mandag: 9-12 og 13-15.30
Tirsdag: 13-15.30
Onsdag: 14-17 og 13-15.30
Fredag: 9-12 og 13-15.30
Stengt torsdag og lørdag

3158 Årdebu. Tlf. 33 44 41 41 Fax 33 44 41 01
www.vidarosen.no

Vi fører mange typer tekniske hjelpemidler

EuroContact Norge as
Øvre Flatåsv 18,
7079 Flatåsen
Tlf: 72 59 42 40
Fax: 72 59 42 41

INTER-SUN A.S.
Verkstedvei. 8 P.Boks 104
1401 SKI

nicole
DAMEKLÆR

Tlf. 64 85 53 00
Fax. 64 87 56 06

ØKO NOR

Vi er noe for den som vil noe

Økonor Gjøvik, 61 14 63 30
gjovik@okonor, www.okonor.no

STAR setter farge på tilværelsen både for interiør og eksteriør.
Kjøp direkte fra fabrikken uten fordyrende mellomlegg.

STAR MALING

Husebysletta i Lierstranda
Tlf: 32 85 74 70 Fax: 32 85 73 07
www.starutsalget.no
Åpningstider: man-tir og fredag 9:30-17:00 tors. 9:30-19:00 Lør. 9-15:00

Odd's hytte og scooterservice

Vi utfører alle typer vaktmestertjenester etter kundens ønske, som:
Transport- Tilkjøring av ved, Snømåking, Skigard, gjerdning, Oppfyring, vask, innkjøp, All slags vedlikehold og ettersyn, Støre snekkerarbeid

Vi har 30 års erfaring med snøscootertransport og hytteettersyn i Skåbu m/omland!
Kontakt oss for gledelige priser!
Tlf: 61 29 55 50 Mob: 95 19 46 25
www.skabu.com/odd

UNITOR
CHEMICALS

Pb. 15, 3141 Kjøpmannskjør
Tlf. 33 35 15 00 Fax. 33 35 15 05
Vi støtter det viktige arbeidet NFU gjør

Gilde

Bodø Energi

8006 BODØ

Service:
75 54 51 00

Faks:
75 54 51 01

Måler avlesning
800 33 102

Vakt strømbrudd/feil:
75 54 50 50

E-post: firmapost@bodoenergi.no
Hjemmeside: www.bodoenergi.no

FK Felleskjøpet Rogaland Agder

Driftsmidler for landbruket
Sandvikvn. 21, 4016 Stavanger
Tlf: 51 88 70 00

Gjøvik Taxi

Ta ingen sjanser
kjør trygt med
gjøvik taxi

Tlf: 61 14 52 52

RSM! Hasner

Statsautoriserte revisorer - Medlem av RSM International
Vollsveien 13 C, 1366 Lysaker
Telefon 67 52 88 00, Telefaks 67 59 04 30, www.hasner.no

AVINOR

Røyken
Besøk www.avinor.no

Ditt bilskadesenter!
Enkelt å finne, lett tilgjengelig og stor kapasitet!

Bertel O. Steen Bilskade AS
Østre Aker vei, Oslo, Telefon 22 70 72 00

ABC Startsidan

Sageveien 21 A, 0459 Oslo
Telefon 22 80 85 80 Telefaks 22 80 85 83

 <p>Akershus</p>	<p>DnB NOR Vektortorget, 2000 Lillestrøm Tlf: 03000</p>	<p>GJENSIDIGE HALLINGDAL *Gol, Geilo, Hemsedal, Ål, Nes og Flå* 32 07 90 00 www.gjensidige-hallingdal.no</p>	<p>K.A.Rasmussen Norway Strandveien 165 2326 Hamar Tlf. 62 51 27 10</p>
<p>Ing. H. Asmyhr AS Hvamsvingen 10 2013 SKJETTEN Tlf. 64 83 45 50 Fax. 64 83 45 55</p>	<p>Øvre Romerike Industriservice A/S Montering og pakking 2072 Dal-E-post: ori@ori.no Tlf. 63 95 94 60 Fax. 63 95 94 69</p>	<p>Eggedal Auto -Sjekkpunkt Bilverksted- Polaris ATV og Snøscootere -Bilsalg - EU Kontroll 3359 Eggedal Tlf: 32 71 47 28</p>	<p>STAB SUECIA AS Torggt. 44-Pb. 66 - 2301 Hamar Tlf. 62 55 03 90 Fax. 62 55 03 99</p>
<p>Hafslund Fjernvarme AS 2060 Gardermoen Tlf: 63 97 84 44</p>	<p>Sæther Elektriske A/S Nittedalsgt. 31, 2000 Lillestrøm Tlf: 63 80 40 60 Fax. 63 81 04 50</p>	<p>Rørlegger Trygve Strand Dyregravvn. 13A, 3617 Kongsberg Mob: 41 66 37 67 www.trygvestrand.no</p>	<p>STANGE ENERGI NERMET & OMTARKE Storgt. 43, 2335 Stange Tlf: 62 58 50 00 www.stangeenergisalg.no</p>
<p>Terjan AS Pb. 42, 1483 Skytta Tlf: 67 07 88 92 Fax: 67 07 95 71</p>	<p>REGISTRERT REVISOR STEIN BONSTED Solheimsv. 62 A, 1473 Lørenskog Tlf: 67 90 32 66 Fax: 67 90 38 71</p>	<p>Røyken Kommune 3440 Røyken - Telefon 31 29 60 00 Vi støtter NFU lokalt</p>	<p>Optiker Kari Simensen Brenneriet, 2337 Tangen Tlf. 62 58 25 60</p>
<p>Gunnar Karlsen AS Pb. 75, 1483 Skytta Tlf. 67 06 94 60 Fax. 67 06 94 90</p>	<p> Vestfold</p>	<p>Numedal Betong AS Tlf. 32 74 52 70 Bergstøl Pukkverk og Sandtak AS Nore Bygg Tlf. 32 74 53 34/992 67 920</p>	<p>Sikkeland's Regnskapskontor Elvarheimgt.10, 2408 Elverum Tlf: 62 41 08 60 Fax: 62 41 03 68</p>
<p>T.R. ELEKTRO AS Innetaver: Torry Ringkilen Autorisert el. installatør Tlf. 64 87 16 45 - Fax 64 87 16 47 Mob. 908 48 815 Adr.: Søndre Ski Gård, 1400 Ski</p>	<p>Sandefjord Lufthavn TORP www.torp.no</p>	<p> Finnmark</p>	<p>Aktør as Kristian Walbyssv.13, 2212 Kongsvinger Tlf: 62 88 66 60 Fax: 62 88 66 61</p>
<p>Skedsmo Pukkverk AS Pb. 100, 2021 Skedsmokorset Tlf: 63 87 60 68 Fax: 63 87 60 87 *Alle type pukkverks produkter*</p>	<p>Odd Gleditsch AS Støtter NFU Les www.gleditsch.no</p>	<p>VARANGER KRAFT Kundeservice: 78 96 26 00 www.varanger-kraft.no</p>	<p>eskoleia Lensmann Jansensv. 39 2211 Kongsvinger Tlf: 62 81 08 10</p>
<p>STRØMMEN STORSENTER -Østlandets største kjøpesenter med over 100 butikker 2010 Strømmen - Tlf. 63 80 58 00</p>	<p> Buskerud</p>	<p> Hedmark</p>	<p>CAE Trafikkskole AS 2340 Løten - Tlf: 62 59 14 77</p>
<p>COOP Hagan mega Åpn. tider: 9-21 (9-18) 1481 Hagan • Tlf. 67 07 70 79</p>	<p> HALLINGDAL KRAFTNETT *Vi støtter NFU arbeidet*</p>	<p>Hydro Texaco Vallset Trafikksenter 2330 Vallset Tlf. 62 58 70 60</p>	<p>Lege Thor K. Gotaas Furnesvn. 1, 2380 Brumunddal</p>
<p>FAGFOLK VELGER WÜRTH Alt innen skruer, verktøy og kjemi Würth Norge AS Mortev. 12, 1481 Hagan Tlf. 67 06 25 00-Fax. 67 06 27 17</p>	<p>Eiker Husbygg entreprenør, tomrer og murer John Richard Øen 916 38 810 Erik Brekko 906 87 311</p>	<p>STOVER AS Gammelbruv. 15, 2406 Elverum Tlf. 62 41 90 00 Fax 62 41 90 10</p>	<p>Rena Hyttetjeneste/ Vaktmestertjeneste/Vaktselskap 2450 Rena Tlf: 62 44 13 11 Mob: 928 00 376</p>
<p>Wøiens Regnskapskontor AS Pb 47, 1371 Asker Tlf: 66 76 50 50</p>	<p>SAGA AS Trelast og byggevarer 32 78 31 00 www.monter.no Monter</p>	<p> Profilert listverk til meget rimelige priser www.treportalen.no Tlf: 62 35 33 57 Mob: 95 12 10 83 Fax: 62 35 54 52</p>	<p>Borregaard Skoger AS Pboks 102, 2401 Elverum Tlf. 62 41 96 50 Fax. 62 41 96 79 www.borregaard-skoger.no</p>
<p>COOP prix Slattum Terrasse 2, 1480 Slattum Tlf. 67 07 73 10 Åpent: Man-fre: 8-22 Lor: 9-20</p>	<p>price Levesto pris inn, levesto pris ut. BOKSTAV: 122222 122222 122222</p>	<p>JOHN DEERE FORESTRY AS Industriv. 27, postboks 1245 postterminalen 2206 Kongsvinger Tlf: 62 83 11 00 Fax: 62 83 11 02</p>	<p> Sparebanken HEDMARK Storgt. 26, Pb. 261, 2402 Elverum Tlf: 62 43 50 00 Fax: 62 43 50 50</p>

 Hordaland	Molde Parkeringshus Kirkebakken 4A, 6413 Molde Tlf: 71 11 10 00 www.molde.kommune.no	Olav Holdal Lastebiltransport 2917 Skrautvål Tlf/Fax: 61 36 37 31 Mob. 99 22 57 62	 Rogaland
 5397 BERKJARVIN Tlf: 56 18 18 00	 Nordland	Avfallscontainere-Termotransport Bulk og godstransport Lilleh: 61 26 66 00 www.litra.no	 Sola Kommune Rådhuset Tlf: 51 65 33 00
Lid Jarnindustri AS Steine 35, 5600 Norheimsund Tlf: 56 55 38 00 - Fax: 56 55 38 10 www.dalen.no	Saltdal kommune 8250 Rognan Tlf. 75 68 20 00	AMFI MEYER Åpent 09-19 Lørdag 10-15 -Helgelands største handlested!	Randaberg Avlastningscenter Tlf: 51 41 31 10 Mob: 97 11 73 85 <small>E-mail: ansettelse.ansattveier@randaberg.kommune.no</small>
Haugesund Sparebank Avd. Bømlo 5443 Bømlo Tlf. 53 42 60 70 - Fax. 53 42 60 71	 Nord-Trøndelag	 GJENSIDIGE Hadeland Brannkasse	 Sogn og Fjordane
 Møre og Romsdal	TrønderBilene as Lerkendalv.2, 7600 Levanger Tlf: 74 02 81 00	 Oslo	
 Rauma Kommune Vollan SA 6300 Åndalsnes Tlf. 71 16 66 00 Fax. 71 16 64 11	 Oppland	Rorlegger Tom Johansen Lachmanns vei 8B, 0495 Oslo Tlf. 900 92 875 Fax: 22 09 04 97 www.rorleggeren.oslo.no	 Sognekraft www.sognekraft.no
 NORTH CAPE MINERALS 6146 Åheim Tlf. 70 02 49 00 Støtter lokalt arbeid	Norlandia otta Hotel Ola Dahlsgt. 7 2670 Otta Tlf: 61 21 08 00	 Data og Iseretnisk hjelpemidler for blinde og svaksynte Åkersbakken 12a, 0172 Oslo Tlf. 23 32 75 00 - Web: www.bejo.no	 Telemark
 coop byggmix 6065 Ulsteinvik Tlf: 70 01 82 00 Fax: 70 01 82 15	 Malerrull'n 1 www.malerrullen.no FAGERNES - 61 26 66 66	 UDDEHOLM Uddeholm AS, Jernkroken 18, 0976 Oslo Tlf. 22 91 80 00 Fax: 22 91 80 01 www.uddeholm.no	 Isola www.isola.no
 Nesset kommune 6460 Eidsvåg i Romsdal Tlf. 71 23 11 00 Fax. 71 23 11 01 www.nesset.kommune.no	RL Kulde Ellev. 5A, 2843 Eina Kjøl - Frys - Aircondition og Varmepumper	ER Bjerke Renholdstjenester AS Ensjøveien 22B, 0661 Oslo Tlf: 22 19 57 28 Fax: 22 67 86 49	BANDAK AS Tlf. 35 94 66 00
 Stranda Kommune 6200 Stranda Tlf: 70 26 80 00 - Fax: 70 26 80 01	Stefferd Rehabiliteringssenter 2846 Bøverbru Tlf: 611 99 100	 Sør-Trøndelag	ØVERLAND TRANSPORT AS Moflotvn. 94, 3660 Rjukan Tlf. 35 09 42 95 Mob. 992 16 200 Fax. 35 09 42 25
Wonderland AS Øran vest, 6300 Åndalsnes Tlf. 71 22 78 00 Fax. 71 22 78 01 Produksjon av senger/madrasser	Energi og Miljø Consult AS Strandgt.13C, 2815 Gjøvik Tlf: 61 13 90 70	 CitySyd	 Vest-Agder
Ekornes Møbler Bankv. 14, 6200 Stranda Tlf. 70 25 52 00	RØNNINGEN ANS KJØKKENBYGGE 137 - 2834 Eina Utfører alle typer: • GRAVING • PLANERING • TRANSPORT Tlf. 952 78 934	Orkla Exolon KS 7300 Orkanger Tlf: 72 48 35 00	 ColorLine

Ing. M.O. Schøyens Bilcentraler AS

Vi tar deg med på tur!

- Turbusser
- Kortere eller lengre oppdrag
- 80 år i bransjen

Ta kontakt for hyggelig tilbud!

Tlf. 61 26 67 50
Faks: 61 26 67 51
Industrigt. 62,
2619 Lillehammer

e-post: tur-oppland@sbc buss.no • www.sbc buss.no

 **Nedre Eiker
Kommune**

v/ ordføreren
www.nedre-eiker.kommune.no
Tlf. 32 23 25 00 - Fax. 32 23 25 99

 Trygghet-Service-Livskvalitet

**Velkommen til
HEYERDAHL TURBILSERVICE**

Tlf: 32 26 51 50
www.heyerdahlturbil.no
Planlegg turen nå!

Kurs og konferanser - midt i Oslo

- 2 min fra Nationalteatret stasjon
- Møterom for 10-300 personer
- Bredbånd/ISDN-linjer
- Dataprojektorer i alle saler

Tlf. 22 94 76 76
www.ingeniereneshus.no
Kranprinsens gate 17
0251 Oslo

Kick-offs • Events • Selskaper • Julebord • Egen restaurant

 **Nord Trøndelag
Fylkeskommune**

7735 Steinkjer, Fylkets hus
Tlf. 74 11 10 00 - www.ntfk.no
Støtter NFU i Nord-Trøndelag

Syljuåsen

Gjøviks entreprenør

Små og store oppdrag:
• Nybygg • Rehabilitering
• Serviceavdeling • Utvikling av prosjekter

Valdresveien 3, 2815 GJØVIK
Tlf. 61 14 50 80 - Fax. 61 14 50 81

Finn Pettersen AS

Entreprenør
Grønnegt.104
2317 Hamar
Tlf: 62 53 56 00
Fax: 62 53 56 01

Trenger du tekstiler med spesialdesign/farger?
Løsning på en utsmykning/dekorasjonsoppgave?
Konsulentbistand til akkurat ditt prosjekt?

**IA TORGENSEN TEKSTILKUNSTNER
OG DESIGNER**

Showroom, Ordrekontor
Ingstad, 2340 Loten
Tlf. 62 59 14 22 - Fax. 62 59 23 16

 Vågå kommune

2680 Vågå
Tlf. 61 29 36 00
Fax. 61 29 36 01

 Christie & Opsahl AS

- Prosjektutvikling
- Totalentrepriser
- Byggearbeider
- Anleggsarbeider
- Stålarbeider
- Betongrehabilitering
- Betongboring - saging
- Betong- og snekkerservice

 Christie & Opsahl AS
Julsandv. 56
N-6412 Møkle

Tlf. 71 20 31 00
Fax. 71 20 31 01
firmapost@christie.no

Kraftverkene i Orkla

7393 Rennebu •
Tlf. 72 42 83 00

TJENESTER FOR FUNKSJONSHEMMEDE

I forbindelse med ny administrativ organisering i Stange kommune f.o.m. 2003, ble virksomheten Tjenester for funksjonshemmede etablert. Virksomheten skal yte tjenester til utviklingshemmede som er leietaker i 52 omsorgsboliger samlokalisert i 12 bofellesskap. Videre gir virksomheten tjenester til utviklingshemmede i egen bolig eller som er leietagere i kommunens øvrige boligmasse.

Virksomheten skal i samarbeide med andre aktuelle virksomheter kartlegge behov, planlegge og gi nødvendig kommunalt tjenestetilbud til utviklingshemmede spesielt og funksjonshemmede generelt.

Vår kontoradresse er Vika, Åkershagan, 2312 Ottestad,
telefon 62 58 56 00.

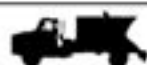
SCANIA

Norsk Scania AS

Avd. Trondheim

Brattbergv 11, 7434 Trondheim

Tlf: 73 82 37 50

As Follo Truckulleie

Postboks 573, 1401 Ski

Salg og utleie av:

Soppelcontainere, lagercontainere

Regnbuens gjerrevinningsanlegg på Langhus

Mottak av: Papp, papir, glass, trevirke, og

jern

Tlf. 64 86 31 03-Fax. 64 86 32 95

Parker

Parker Hannifin AS

Pb. 3008, 1402 Ski

Tlf. 64 91 10 00

www.parker.no

AMN

Design

Vi tilbyr deg alt innen trykksakproduksjon til en fornuftig pris!

Send oss gjerne en prisforespørsel!

Olatom@amn.no

Marit@amn.no

Tlf: 32 78 17 50

Stians Pipeservice

•Skorsteiner

- vedlikehold

- rehabilitering

• Peis • Ovner

-Salg og montering

Tillit + Trygghet

908 60 667

STJØRDAL KOMMUNE

Kjøpmannsgt. 9

7500 Stjørdal

Tlf. 74 83 35 00

Fax. 74 83 35 99

www.stjordal.no

PROSJEKTCOMPANIET AS

OVE BYRMO

Tollstgt. 69 • 3044 Drammen

Telefon: 32 23 44 20 • Fax: 32 23 44 21 • E-post: firmapost@prosjektcompaniet.no

Hege M. Folkedal
Hudterapeut

Vestre Brugate 12
3300 Hokksund
Tlf. 32 75 36 30

Hege's
Hudpleiesalong

WS Wolstad Sandforretning as

Tlf. 32 78 48 48 / 32 78 48 46

Fax 32 83 47 96

Leverandør av sand og singel

GJENSIDIGE

Storgata 11, 2050 Jessheim

Tlf 03100

Fax. 63 98 41 68

www.gjensidigenor.no

Ring din lokale elektriker!

Allt innen elektriske anlegg
YIT Building Systems AS
Avd. Asker og Bærum

Tlf. 67 55 35 00

E-post: sandvika@yit.no

YIT

AIRPORT HOTEL GARDERMOEN
BY CHOICE HOTELS

2050 Jessheim

Tlf. 63 92 61 00

www.choicehotels.no/hotels/no014

NORSERVICE BIL

VERKSTED - BILOMBYGGING - BUTIKK

Vi skreddersyr bilen etter dine ønsker og behov.

Norservice Bil har lang erfaring med ombygging og tilpassing av biler til bevegelseshemmede. Våre erfarne og dyktige fagfolk finner om nødvendig opp hjulet på nytt slik at det skal rulle din vei mot en mer selvstendig hverdag.

I tillegg til verkstedet vårt i Trondheim har vi sertifiserte og godkjente verksteder ellers i Norge som vi samarbeider med.

Kontakt oss gjerne på telefon 73 88 08 08 eller send oss en e-post på bil@norservice.no.

Vi leverer bevegelsesfrihet!

Tlf. 73 88 08 08

www.norservice.no/bil - bil@norservice.no

TAK OG BLIKKARBEIDER

KETIL PEDERSEN

Bjastad - 1408 Kråkstad

TLF: 64 86 38 97

Mobil: 90 79 93 28

MED EGEN
LITEN TAKBUTIKK

For deg som trenger litt hjelp

De fleste av oss trenger litt hjelp på badet – før eller senere. Likevel får baderomsutstyr for funksjonshemmede ikke alltid den oppmerksomhet det fortjener. Med Porsgrund Funksjon har Porsgrund Bad tatt de funksjonshemmedes hverdagsproblemer på alvor. Ikke minst fordi produktene er utviklet i nært samarbeid med markedets fremste eksperter på området – de funksjonshemmede selv.

Produktene fra Porsgrund Bad får du hos rørleggeren – baderomseksperter!

Aven Myrvold AS
Planteskole - hagesenter
 Gamle Trondheimsvegen
 2050 Jessheim
Alt av planter og jordforbedring
 til hage og grøntanlegg
 Telefon: 63 97 05 90
 - der hagefolk møtes

Buskerud	Øvre Hoen Grustak AS 3300 Hokksund - Fax. 32 75 10 89 Tlf. 32 75 10 59 - 907 58 769	Rogaland	Akershus
Thon Hotel Hallingdal, Ål *Bruk oss* Støtt NFU*	Zetterstrøm & Årkvisla AS *Maskiner og Rørpresser* Rivingarbeider* Tlf: 995 85 280	Rolf Davidsen Helseagenturer AS Kopervik Tlf. 52 84 45 00	Alu-Mek 2055 Nordkisa Tlf./Fax. 63 97 54 60
Byggkjøp Smørgrav Sag 3320 Vestfossen Tlf: 32 25 05 40	Golberg AS Aut. mask. entreprenør 3550 Gol Mob. 481 52 210	Sør Trøndelag	Kjell Rud Maskin 2022 Gjerdrum Tlf: 97 17 55 82
Håvar Ingebo Graving & Transport *Gode referanser* Tlf: 917 02 047	Østfold	Rema 1000 Hitra 7240 Hitra Tlf: 72 44 41 44	Holmgren A/S 2162 Brårud Tlf: 63 90 91 04
Svein Egil Haugen Mask.entreprenør 3627 Veggli Mob: 915 65 219	Demokraten Fredrikstad Tlf: 69 36 80 09	Toyota Hell Bil AS Lade allé 69,7041 Trondheim Tlf: 98 29 49 00	Nannestad Arbeids og Aktivitetssenter Tlf: 63 93 08 95 Bahusvegen 2030 Nannestad
Numedal Regnskapskontor 3628 Veggli Tlf: 32 74 61 81 Fax: 32 74 61 80	Møre og Romsdal	COOP Meldal 7336 Meldal Tlf: 72 49 73 50 - Fax: 72 49 74 26	Hove Leirsenter www.hoveleirsenter.no Tlf: 37 08 52 21
Byggmester Jonny Bekkevold 3320 Vestfossen Mob: 901 22 177	Vofro Maskin Service Partners Åndalsnes *støtter NFU arbeidet*	Røros Tweed AS Tollef Bredalv 8, 7374 Røros Tlf: 72 40 67 20	Oppland
Hallingdal Revisjonsselskap *Vi støtter NFU*	Nordland	Sør-Trøndelag -følger alltid med Tlf: 72 48 75 60	Oppland Byggconsult AS Strandgt. 13C, 2815 Gjøvik Tlf: 61 13 91 00
Sending Auto Shell 3618 Skollenborg Tlf: 32 76 92 87	Nordlandsfly AS Mosjø Lufthavn 8658 Mosjøen Tlf: 75 18 95 00	Orkdal Energi AS 7320 Fannrem Tlf: 72 46 63 60	Åndheim Kulde Storgt.23, 2670 OTTA Tlf: 61 23 59 00
Møbeltapetserer Ole Kr. Olavsen Tlf: 32 14 26 23 Bruk oss* støtt NFU*	Nord-Trøndelag	Soknedal Sparebank 7288 Soknedal Tlf. 72 43 00 40 Faks. 72 43 00 41	Lesja Vaskeri 2665 Lesje - Tlf. 61 24 34 69
Lier Biloppugging as *Bilder, Vrakpant, Dekk* Ring i dag: 32 84 23 00	Verdal Kommune Tlf: 74 04 82 00	Troms	Toten Bygg og Anlegg AS 2850 Lena Tlf: 61 16 86 00
Partner AS *alt innen kontor og data +innstallasjon og service Tlf. 32 27 35 40	Engstad & Taraldsen Rør AS 7970 Kolvereid Tlf: 74 39 58 08	KOLO VEIDEKKE Andslimoen, 9325 Bardufoss Tlf. 77 83 05 80	Maxbo Ransfjord 3520 Jevnaker Tlf: 61 31 12 11
Anleggsgartner Per Kårtvedt Grindv. 50, 3200 Vestfossen Tlf: 92 200 191	Stjørdal Taxi AS Tlf: 74 83 75 00 www.stjordal-taxi.no	BUNNPRIS Man - Fred 9 - 21 Lørd 9 - 20 Finnsnes Tlf: 77 84 01 00	Valdres Energiverk AS Spikarmoen, 2900 Fagernes Tlf. 61 36 60 00 www.valdres.no
Høybakks nye Konditori Ferske varer fra eget bakeri i Mjøndalen	Isak D. Westgaard AS Pottemakergt.2, 7500 Stjørdal Tlf: 74 82 01 20	Hamco Bygg AS Rossfjordstraumen Tlf. 77 87 01 23 www.hamcobygg.no	Ensbj Entreprenørforretning 2636 Øyer Tlf: 61 27 43 44 Mob: 977 31 110

Les Klar Tale i sommer!

**Bestiller du innen
15. juni, får du
avisen i 10 uker
for 95 kroner.**

Klar Tale er Norges eneste letteste nyhetsavis. Den gjør nyhetene forståelige for alle. Språket er enkelt, og bokstavene er større enn i de andre avisene.

Klar Tale kommer ut hver uke med 12 sider. Du kan høre siste utgave av Klar Tale opplest under «KLAR TALE Hør Podkast» på www.klartale.no og/eller laste filen ned til MP3-spilleren din.

Norsk Telegrambyrå (NTB) har det redaksjonelle ansvaret for avisen. En avis for deg eller noen du kjenner?

Aktuell ukeavis

KLAR TALE

www.klartale.no

Bestill Klar Tale: www.klartale.no
E-post: svar@klartale.no
Telefon: 22034400 / Telefaks: 22115580

- Jeg ønsker Klar Tale i postkassen min hver torsdag i ett år for 450 kroner. Jeg ønsker:
- vanlig avis lyd-CD blindeskrift
- Jeg ønsker både vanlig avis og lyd-CD i ett år for 675 kroner. Ja, send en **GRATIS** prøveavis.
- SOMMERTILBUD:** Jeg bestiller Klar Tale før 15. juni og får avisen hver torsdag i 10 uker for 95 kroner. **!**

Kan sendes uten frimerke i Norge. Klar Tale betaler porto.

SVARSENDING
Avtalenr.
221 000/174 P.b.

KLAR TALE
Postboks 44
1662 Rolvsøy

Navn:

Adresse:

Postnummer:Sted:

Telefon:

E-post:

(ST 0507)

Vi kjører alltid -
hver time
 hele døgnet
alle dager
 hele året

Ruteopplysning: 177
www.TIMEkspresen.no

TIMEkspresen
 Uthvilt frem - uthvilt hjem

nettbuss

ANDELSLAG FOR BORGERSTYRT
 PERSONLIG ASSISTANSE

**INFORMASJONSDAG OM
 Borgerstyrt personlig assistanse (BPA)**

- SKIEN – 30. august, Clarion hotel Bryggeparken
- OSLO – 13. september, Radisson SAS Plaza
- BODØ – 27. september, Radisson SAS hotel
- STAVANGER – 11. oktober, Radisson SAS Atlantic hotel
- BERGEN – 1. november, Thon hotel Bergen Airport
- TRONDHEIM – 15. november, Rica Nidelven hotel

Informasjonsdagen er fra kl. 10.00 – 13.00
 Bindende påmelding:
 tlf. 32 20 59 10, eller adm@uloba.no
 Enkel lunsj serveres. Gratis adgang.
 Les mer om ULOBA på www.uloba.no

VELKOMMEN TIL EN SPENNENDE DAG OM BPA

www.uloba.no

TRYGGHET, TRIVSEL OG GLEDE www.solgarden.no

Solgården 2007

Unn deg og dine ferie i solfylte Spania!

Svøm, dans og kos deg – opplev solen og varmen på Solgården og slipp gleden og latteren løs!

Vi tilbyr hyggelig samvær, turer og tilpassede aktiviteter i trygge og trivelige omgivelser.

I sommerhalvåret arrangerer vi egne turer for personer med utviklingshemming, men alle er velkommen til oss uansett årstid.

Vi har norsk lege, sykepleiere og fysioterapeuter. Solgården er tilrettelagt for funksjonshemmede. Vi har egne biler for transport av rullestoler.

Kontakt oss gjerne for ytterligere informasjon om turene i 2007

SOLGÅRDEN
 Solgården ferie- og helsesenter
 Fridtjof Nansens plass 9, 0160 Oslo
 Telefon: 22 42 78 60
 E-post: kortor@solgarden.no

SOLGÅRDEN BA – FERIE- OG HELSESENTER PÅ COSTA BLANCA

Profilmateriell

Buttons i to varianter:

Liten 3,- kr

Stor 5,- kr

Pins 20,- kr

Krus 130,- kr

Tallerken 130,- kr

Skulderveske 150,- kr

Nakkebånd 25,- kr

Penn 8,- kr

Bordvimpel
Uten fot 150,- kr

NFU formidler
salg av fot,
omkring 150 kr i tillegg

Klistremerker
6 merker per ark 6,- kr

Gratis klistremerker

Annet

Hefte: En individuell og inkludert hjemmetjeneste 110,- kr
NFUs jubileumshefte 30 år 30,- kr
Samfunn for alle temautgave 1 / 2003: Eget hjem 70,- kr
Samfunn for alle temautgave 6 /
2001 Livssituasjonen – 10 år etter reformen 70,- kr
Helt topp (video til leie) 90,- kr
Soler i keramikk – serie på tre av Herleik Kristiansen 30,- kr

Kursmaterieell

Alle kurshefter 35,- kr per hefte.

Kursmappe 20,- kr

Kursbevis 10,- kr

Fra foreldrehjem til eget hjem

Kommunevalg

Stortingsval

NFU
– en organisasjon

Aktiv i egen organisasjon

NFU's prinsippprogram

Vi og samfunnet

Tillitsvalgt i organisasjonen NFU

Ledsagerhefte

Veileder til kurslærer

Seksualitet og samliv

Kroppen min og følelsene mine

Frakt kommer i tillegg

Bestill i dag

Bestilling _____

Navn _____

Adresse _____

Poststed _____

Eller bruk nettbutikken til NFU på www.nfunorge.org

**Norsk forbund
for utviklingshemmede**
Svarsending 1225
0090 Oslo

Nye idéer til kjøkken, stue og bad!

Her foregås det en rekke å legge inn bilder av bilder

MULTI INTERIØR

Spør etter vår nye Multi Interiør brosjyre hos din lokale byggvareforhandler!

Tips!

H+H Celcon AS

Nexans

Nexans Norway AS
- din varmekabel leverandør
www.nexans.no

QUALITY RESORT

SPA & RESORT HOLMSBU
BY CHOICE HOTELS
Rødtangveien 18, 3484 Holmsbu
Tlf: 32 79 70 00 Faks: 32 79 70 01
www.holmsbuspa.no

Gressklippere * Snøfresere
* Gi ditt bidrag til et bedre miljø ved bruk av:
Magnetizer miljømagneter
SPAR PENGER OG MOTOR

LIER TRAKTOR AS
EU-GODKJENT BILVERKSTED
Øvre Eikervei 75, 3048 Drammen
Tlf. 32 21 81 81 • Fax 32 21 81 80
BESTILL TIME NÅ - RASK MONTERING

SVENDSEN EKSOS

Løxaveien 5, 1351 Rud Tlf: 67 52 19 50
EKSOS MENS DU VENTER!

Ringeriksgass

Nedre Kilemoen
3516 Hønefoss

Tlf: 45 66 00 93

Billig: Propan flaskefylling
Bilombygging for gass/bensin

Ergoteknikk Bergen AS
Hjelpemidler

Møllendalsvegen
1, 5009 Bergen

Tlf: 55 20 61 00
www.bardum.no

Lett å legge - lett i vekt...

TAKTORV
PATENTERT

Et norsk kvalitetsprodukt fra
NITTEDAL
TORVINDUSTRI AS
www.nittedal-torvindustri.no
Tlf.: 62 95 58 20 - Fax: 62 95 58 21

HYDRO

Hydro Aluminium Structures

Jan E. Svenningsen lakservice AS

- TAKRENNER • TAKSHINGEL
- TAKSTIGER • SNØFANGERE
- TAKSTEIN • ASBESTSANNERING
- BESLAG ETTER MÅL

Tlf.: 32 88 01 14
Mobil: 92 65 98 46

Rabberveien 24, 3039 Drammen

**FLISLEGGING STEINLEGGING
MURING FORSKALING**

Notodden Flis og Mur AS

Notodden Næringspark
3674 Notodden cf. havn, Langedokk
Tlf. 951 33 322

Kontakt oss!

Forbundsleder

Helene Holand
22 39 60 50/91 12 24 59
helene@nfunorge.org

Nestleder

Alf Anvedsen
52 71 21 27
alf.anvedsen@bluezone.no

Steinar Sandnes

57 00 92 46
steinar.sandnes@c2i.net

Rita Lucia Endresen

72 58 35 81/95 96 38 75

Gørild Skancke

72 87 26 89
gorskan@online.no

Lillian G. Rasmussen

77 68 23 59
lillian@hifm.no

Trine Lise Systad

38 03 00 14
trinelisesystad@yahoo.no

Nasjonalt

Norsk Forbund for Utviklingshemmede

Pb 8954 Youngstorget
0028 Oslo

Besøksadresse:

Youngstorget 2a, 7. etasje
Telefon: 22 39 60 50
Telefaks: 22 39 60 60

post@nfunorge.org

Bankgiro: 8200.01.93417

Postgiro: 0814.30.50085

NFUs gavefond: 8200.06.35673

Fylkeslagene

NFU Oslo Fylkeslag

Sporveisgaten 10, Egt. 4
0354 OSLO
22 69 54 10
lrichter@online.no

NFU Akershus Fylkeslag

Postboks 33
1914 YTRE ENEBAKK
90 83 93 80/64 92 62 53
tbh@bluezone.no

NFU Østfold Fylkeslag

v/Greta Sandli
Solheimsveien 37
1605 Fredrikstad
69 31 34 02
greta.sandli@c2i.net

NFU Hedmark Fylkeslag

v/Eva Olsen Høisveen
Ringsakervegen 38
2380 BRUMUNDDAL
62 34 09 14/48 19 39 60
eo-ho@online.no

NFU Oppland Fylkeslag

v/Anne-Lise Arnkværn
Bankgt 19g
2609 LILLEHAMMER
61 25 28 10
post@nfu-oppland.org

NFU Buskerud Fylkeslag

v/Mette Karlsrud
Kreftingsgt. 8 A
3513 HØNEFOSS
61 31 98 20 / 93 41 23 31
mette.karlsrud@ansatt.opplandvgs.no

NFU Vestfold Fylkeslag

Baglergt. 3
3111 TØNSBERG
33 04 05 95/92 02 89 38
nfu.vf@frisurf.no

NFU Telemark Fylkeslag

v/Arild Kvitsand
Ødegardsfeltet 37
3810 GVARV
35 95 62 37 / 99 63 60 40
arikvits@hotmail.com

NFU Aust-Agder Fylkeslag

v/Solveig Lohne Ørum
Solheimsvn. 11
4817 HIS
37 01 13 05/92 85 48 55
sl-orum@online.no

NFU Vest-Agder Fylkeslag

v/Jan Harald Lilledrange
Meiseveien 4

4400 FLEKKEFJORD
38 32 38 69/90 77 26 68
janharald@rt.no

NFU Rogaland Fylkeslag

Ryfylkegt. 22
4014 STAVANGER
51 89 15 50
post@nfu-rogaland.no

NFU Hordaland Fylkeslag

Boks 13
5838 BERGEN
56 14 31 58/99 23 00 78
nfuhordaland@online.no

NFU Sogn og Fjordane Fylkeslag

v/ Gunhild Skinlo
Boks 118
6821 SANDANE
57 86 54 66/47 60 59 84
gunhildterese@hotmail.com

NFU Møre og Romsdal Fylkeslag

Postboks 9140
6023 ÅLESUND
70 15 10 30 / 41 04 43 59
nfumr@adsl.no

NFU Sør-Trøndelag Fylkeslag

v/Marit Mathisen
Sverdveien 21
7130 BREKSTAD
97 95 57 66 / 95 85 77 94
marit.mathisen@flink.no

NFU Nord-Trøndelag Fylkeslag

v/Snorre Ness
Postboks 183
7801 NAMSSOS
74 21 23 08 / 90 51 69 66
snorre.ness@hint.no

NFU Nordland Fylkeslag

Postboks 843
8001 BODØ
75 52 40 48/91 72 47 08
nfu-nord@online.no

NFU Troms Fylkeslag

v/Rigmor Hamnvik
Bregneveien 2
9050 STORSTEINNES
77 72 05 24/97 16 73 24

NFU Finnmark Fylkeslag

v/Aud-Inger Onshuus
Myrseth 27
9518 ALTA
78 44 03 66/41 20 67 65
inge-ons@online.no

Kom mai du skjønn ..!

Et av Nina Thue Nordviks bilder.

Den store gleden i Nina Thue Nordviks liv er å lage bilder. Hennes tredje utstilling ble nylig åpnet – denne gangen i regi av Bodø videregående skole.

Nina har alltid formidlet sin livsglede og fargefryd via fingermaling. For drøye to år siden hang livet hennes i en tynn tråd – men hun kom seg mot alle odds etter fire uker i koma og flere uker på sykehus. Da kreftene så smått kom tilbake på sykehuset, begynte hun igjen å male. Der i gården vakte bildene hennes så stor begeistring at de ble stilt ut. I alt 150 gjester deltok på åpningen, salget gikk strykende og

Nina kunne glede seg over å gi inntektene fra salget på 1400 kroner til Kirkens Nødhjelp.

Jenta med de store og sammensatte funksjonshemningene går på Bodø videregående skole. Der ble bildene hennes vist fram på en utstilling i fjor. Like før SFA gikk i trykken arrangerte skolen en ny salgsutstilling med mange inviterte gjester – der en annen elev med utviklingshemning også viste frem sine arbeider. Inntektene skal også denne gangen gå til et veldedig formål.

